

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**PENÍZE JAKO PROSTŘEDEK PLATEBNÍHO
STYKU STÁTU**

Autor práce: Michaela Bohinská

Studijní obor: Regionální studia

Forma studia: Prezenční

Vedoucí práce: Ing. Jiří Dušek, Ph.D.

Katedra: Katedra společenských věd

2011

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č.111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Ing. Jiřímu Duškovi, Ph.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

BOHINSKÁ, M. *Peníze jako prostředek platebního styku státu: bakalářská práce*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2011. 72 s. Vedoucí bakalářské práce : Ing. Jiří Dušek, Ph.D.

Klíčová slova: Česká národní banka, oběživo, ochranné prvky, padělky, peníze.

Bakalářská práce řeší problematiku padělání platidel jako novodobého fenoménu při jednotlivých formách platebního styku. Hlavním cílem práce je charakterizovat historický vývoj bankovek a mincí jako platebního prostředku ve státě.

Bakalářská práce je dělena do šesti částí. V první části je charakterizován cíl a metodický postup práce, k jehož naplnění bylo zapotřebí podrobného zkoumání dostupné literatury. Druhá část se věnuje historickému vývoji peněz na našem území. Další dvě části rozebírají výrobu bankovek a jejich ochranné prvky. Pátá část je věnována České národní bance, která je hlavním emitentem peněz. Poslední část je věnována padělání a jeho právní úpravě. V závěru práce jsou vyhodnocena statistická data z oblasti emise a padělání peněz, která se týkají daného tématu.

ABSTRACT

BOHINSKÁ, M. *Money as a means of payment state : Bachelor thesis.* České Budějovice : The College of European and Regional Studies, o. p. s., 2011. 72 p.
Supervisor : Ing. Jiří Dušek, Ph.D.

Key words: Czech National Bank, forgeries, security features, currency, money.

This Bachelor thesis looks for a solution to problems of counterfeiting as modern phenomenon in the process of single forms of payment contact. Describing of historical development of notes and coins as payment mean in the state is the main aim of this work.

The Bachelor thesis is divided into six parts. It was necessary to scrutinize an accessible literature to be possible to describe aim and methodical procedure of the Bachelor thesis and just to these two things is dedicated first part of it. The second part is dedicated to historical development of money in our state. Next two parts deal with production of notes and their safety elements. The fifth part is about Czech National Bank which is the main issuer of money. The last part of this Bachelor work is dedicated to counterfeiting and its legal adjustment. In the end of this thesis are evaluated statistical datas from area of emission and counterfeiting which infuse assigned topic.

OBSAH

ÚVOD	8
1 CÍLE A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE.....	9
2 PENÍZE, PLATEBNÍ KARTY A JEJICH VÝVOJ	10
2.1 Peníze	10
2.1.1 Funkce peněz.....	10
2.1.2 Peníze a měna.....	11
2.1.3 Formy peněz.....	11
2.2 Historie peněz.....	12
2.2.1 Původ peněz	12
2.2.2 Nejstarší platidla v českých zemích	13
2.2.3 Nejslavnější česká mince - pražský groš.....	14
2.2.4 Vývoj měny za Marie Terezie.....	14
2.2.5 Vznik platidel Československé republiky 1918 - 1945.....	14
2.2.6 Vývoj platidel Československé republiky od 1945 do 1954.....	16
2.2.7 Vývoj platidel Československé republiky od 1954 do 1990.....	18
2.2.8 Vývoj platidel Československé republiky po roce 1990.....	19
2.3 Platební karty	20
2.4 Historie platebních karet	21
2.5 Ochranné prvky platebních karet	23
3 VÝROBA BANKOVEK A MINCÍ	25
3.1 Postup přípravy bankovky	25
3.1.1 První fáze přípravy bankovek	25
3.1.2 Druhá fáze přípravy bankovek.....	25
3.1.3 Třetí fáze přípravy bankovek	25
3.1.4 Čtvrtá fáze přípravy bankovek.....	26
3.1.5 Pátá fáze přípravy bankovek	26
3.2 Ražba mincí.....	26
3.3 Techniky tisku bankovek	28
3.3.1 Tisk z výšky	28
3.3.2 Tisk z plochy	29
3.3.3 Hlubotisk.....	29
3.3.4 Světlotisk.....	30

3.3.5	Sítotisk	30
4	OCHRANNÉ PRVKY BANKOVEK.....	31
4.1	Ceninový papír	31
4.2	Vodoznak	32
4.3	Ochranná vlákna.....	32
4.4	Konfety.....	33
4.5	Ochranné proužky	33
4.6	Mikrotext.....	33
4.7	Soutisková značka	34
4.8	Skrytý obrazec.....	34
4.9	Opticky proměnlivá barva.....	34
4.10	Iridiscentní pruh	34
5	ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA	36
5.1	Vznik České národní banky	36
5.2	Cíle České národní banky	36
5.2.1	Odborný kurz o rozpoznávání bankovek a mincí	37
5.3	Orgány České národní banky	37
5.4	Emise bankovek a mincí	38
5.5	Výše oběživa v ČR.....	39
6	PADĚLÁNÍ BANKOVEK A PLATEBNÍCH KARET A JEJICH PRÁVNÍ ÚPRAVA.....	44
6.1	Rozdělení padělků.....	44
6.2	Padělaná platidla v ČR.....	45
6.3	Padělaní platebních karet (skimming).....	46
6.4	Zneužití platebních karet.....	47
6.5	Trestné činy proti měně.....	50
6.6	Padělaní stravenek.....	51
	ZÁVĚR	52
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	54
	SEZNAM TABULEK	59
	SEZNAM GRAFŮ	59
	SEZNAM PŘÍLOH.....	60

ÚVOD

Padělání platidel je v současné době velmi aktuálním tématem z důvodu momentálně doznívající a dlouhotrvající ekonomické krize. V této době, kdy je stále snižována koupěschopnost obyvatelstva a podniků vede nastávající trend k mnohým pokusům, ať již úspěšným či nikoli, o padělání a zdokonalování technologie jejich výroby. Nutno však podotknout, že padělání platidel není pouze trendem nynější doby způsobený ekonomickou krizí, ale lidstvo se s padělky setkává již od samého vzniku prvních bankovek a mincí. Nejdříve se lidé obešli bez jakéhokoli platidla, postupem času bylo potřeba nalézt společný statek, který by pro každého měl hodnotu a byl dělitelný. Do této pozice se dostaly drahé kovy, které doplnily papírové peníze. Tyto peníze se historickým vývojem často měnily a časem získaly i několikanásobnou hodnotu, než je jejich nominál. V dnešní době již nejsou penězi pouze bankovky a mince, ale mají podobu pouhých elektronických čísel na bankovních účtech, které jsou obtížněji padělatelné než zmíněná hotovost.

Padělávání bankovek je vysoce společensky škodlivé, protože úzce souvisí s pácháním jiné trestné činnosti. Vzhledem k vysoké pravděpodobnosti setkání se s takovou bankovou, je velmi důležité, znát alespoň ty nejzákladnější ochranné prvky, které na první pohled odliší padělanou bankovku od pravé.

1 CÍLE A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

V projektu bakalářské práce byl stanoven cíl charakterizovat historický vývoj bankovek a mincí jako platebního prostředku ve státě. K naplnění tohoto cíle bylo zapotřebí podrobného zkoumání dostupné literatury, která v dostatečné míře naplnila výše zadaný cíl. Klíčovou publikací pro popis této historické části byla kniha od B. SPÁČILA „*Česká měna od dávné minulosti k dnešku*“¹. Jako druhý dílčí cíl byla pak stanovena analýza problematiky padělání jako současného fenoménu při jednotlivých formách platebního styku (tj. bezhotovostního a hotovostního), jejíž stěžejní literaturou byla kniha „*Poznáte padělek bankovky?*“ od J. PEKÁRKA².

Práce se člení na šest částí. V první kapitole je charakterizován metodický postup a cíl bakalářské práce. V druhé kapitole jsou vysvětleny základní pojmy, jako jsou peníze, jejich formy a funkce, dále pak jejich původ a historie až do současnosti. V kapitole třetí je důkladně popsán postup vzniku bankovek, jejich techniky tisku a ražba mincí. Na tuto kapitolu navazuje kapitola čtvrtá, která definuje základní ochranné prvky, které by měl každý člověk alespoň z části znát. Další velmi důležitou kapitolou je kapitola pátá „*Česká národní banka*“, která je hlavním emitentem bankovek a dále slouží jako hlavní nástroj udržení cenové stability. Poslední kapitolou je kapitola šestá, která podrobně analyzuje padělání měny z kriminologického pohledu a věnuje se pozměňování bankovek, mincí, platebních karet a cenin. Tyto platidla rozděluje do několika skupin a uvádí k nim konkrétní příklady padělání v České republice, čerpané převážně ze statistik ČNB a Policie ČR.

Vzhledem k omezené kapacitě této práce zde lze nalézt ty nejzákladnější a nejdůležitější údaje a informace o platebních prostředcích v České republice, které i přes jejich obecné pojetí, jsou dostačující pro kvalitní a ucelené seznámení s danou problematikou.

¹ SPÁČIL, B. *Česká měna od dávné minulosti k dnešku*. Praha : Orbis, 1974. 177 s.

² PEKÁREK, J. *Poznáte padělek*. Praha : Pragoeduca, 2000. 78 s.

2 PENÍZE, PLATEBNÍ KARTY A JEJICH VÝVOJ

2.1 Peníze

Za peníze či peněžní zásobu se obecně považuje vše, co je běžně přijímáno jako zákonné platidlo pro splácení dluhů. Pojem neplnohodnotné peníze je společný název pro oběživo a účetní peníze. Účetní peníze jsou účetními zápisy na běžných účtech, termínových účtech a spořicíh účtech. Neplnohodnotné peníze jsou závazky centrální banky a závazky obchodních bank vůči klientům. V současné době oběživo představuje pouze malý podíl peněz, které jsou dostupné k okamžité spotřebě. Běžně asi tři čtvrtiny peněz dostupných okamžité spotřebě představují zůstatky na běžných účtech klientů u obchodních bank.

Dnešními penězi tedy nejsou pouze bankovky a mince. Dnes mají peníze především podobu zápisů na bankovních účtech. K jejich emisi nedochází ani ražbou v mincovnách, ani tiskem bankovek či státovek, ale zejména poskytováním bankovních úvěrů. Peníze dnes vznikají výlučně tím, že banka připiše určitou částku na účet klienta, aniž současně dojde k odepsání téže částky z účtu jiného klienta.³

2.1.1 Funkce peněz

Podmínka všeobecného přijímání vyjadřuje základní funkci, kterou každé aktivum v podobě peněz musí plnit je prostředek směny. V této funkci peníze umožňují placení za zboží a služby a úhradu dluhu. Funkce rovněž do značné míry determinuje formu peněz. Jako nejvhodnější pro tuto funkci se nakonec v historii nejdříve ukázaly drahé kovy, především zlato a stříbro, které na sebe brzy vzaly podobu mincí. Používání peněz v podobě mincí z dravých kovů výrazně zjednodušilo směnu a snížilo tzv. transakční náklady - náklady na čas strávený úsilím realizovat směnu jednotlivých zboží nebo služeb.

Prostřednictvím peněz vyjadřujeme tedy cenu - zboží, služeb, pohledávek a dalších aktiv či pasív. Peníze tak plní rovněž funkci zúčtovací jednotky. Jednou z možností použití peněz je jejich držba v podobě peněžních úspor, ať již máme peníze v podobě hotovostních úspor, nebo vkladů, vystupují peníze ve funkci uchovatele hodnoty. Peníze jsou v této funkci součástí celkového bohatství každého jednotlivce. Kvalita peněz jako uchovatele hodnoty je přitom závislá především na kupní síle peněz.

³ JÍLEK, J. *Peníze a měnová politika*. Praha : Grada, 2004, s. 26 - 27.

Vztah kupní síly peněz a cenové hladiny je nepřímě úměrný – růst cenové hladiny v ekonomice vede k poklesu kupní síly peněz, a naopak.⁴

2.1.2 Peníze a měna

V souvislosti s penězi se často hovoří o měně. Vztah mezi oběma termíny lze objasnit vymezením měny, kterou rozumíme národní formu peněz. Každá měna má následující základní znaky: název, základní hotovostní druhy, nominální strukturu, výlučnost měny jako zákonného platidla na daném území, zákonem upravená pravidla emise, ochrany a nabývání a používání v domácím a zahraničním platebním styku. Dalším znakem je způsob stanovení měnového kursu. S rozvojem mezinárodního obchodu a platebního styku získávají měny některých zemí mezinárodní charakter. Nejznámějším příkladem je americký dolar využívaný k mezinárodním platbám po celém světě.⁵

2.1.3 Formy peněz

Při rozlišování obou základních forem peněz musíme mít na paměti jejich velmi úzké vzájemné vazby. V podstatě libovolně můžeme hotovostní peníze konvertovat do bezhotovostních, a naopak. Obě tyto formy peněz jsou navíc emitovány stejnými způsoby, především úvěrem. U bezhotovostních peněz připsáním příslušné částky na účet klienta, u hotovostních peněz přímým vyplacením hotovosti.

Je tady však jeden zásadní rozdíl, až na nepodstatné výjimky v některých zemích. Hotovostní peníze může emitovat výhradně centrální banka, bezhotovostní peníze mohou kromě centrální banky emitovat všechny další banky, které poskytují bezhotovostní úvěry. To také znamená, že pokud nějaká banka poskytne úvěr v hotovosti, nejde o emisi nových hotovostních peněz, tyto peníze už byly dříve emitovány centrální bankou.⁶

Hotovostní peníze

Většina hotovostních peněz je dnes ve formě papírových bankovek a kovových mincí. V některých zemích existují státočky jako papírové peníze, které vydává stát. V České republice vydává (emituje) hotovostní peníze Česká národní banka.⁷

⁴ REVENDA, Z., et al. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. Praha : Management Press, 2000, s. 23 - 24.

⁵ REVENDA, Z., et al. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. Praha : Management Press, 2000, s. 28.

⁶ REVENDA, Z., et al. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. Praha : Management Press, 2000, s. 40 - 41.

⁷ SEKERA, B. *Bankovníctví Díl I*. Pardubice : Univerzita Pardubice, 2003, s. 7.

Bezhotovostní peníze

Bezhotovostní peníze se začínají objevovat na přelomu 19. a 20. století ve vyspělých kapitalistických zemích. Později vznikají další nástroje bezhotovostního platebního styku, především inkasní a úhradové příkazy a materializované cenné papíry v podobě depozitních certifikátů, bankovních akceptů, státních pokladničních poukázek a obligací, komerčních papírů.

Rychlé rozšíření používání tzv. elektronických peněz v podobě plastických platebních karet s magnetickým záznamem údajů, kterými lze „zaplatit“ vložením do speciálních čtecích zařízení instalovaných v obchodech a spojených s bankovním systémem. Elektronické peníze jsou pouze formou bezhotovostních peněz. Na rozdíl od dřívějších bezhotovostních peněz tyto peníze emitují nejen banky, ale také nebankovní instituce, včetně obchodních domů, cestovních kanceláří apod.⁸

2.2 Historie peněz

2.2.1 Původ peněz

Původ peněz je kdesi v pravěku, většina primitivních kmenů, o nichž dnes víme, je tak či onak používala. Schopnost peněz zbavit člověka obtíží naturální směny musela vést k tomu, že se peníze začaly používat velmi brzy, jakmile se objevil nějaký všeobecně přijatelný statek.⁹

Kovové peníze

Úlohu peněz hrály svého času nejrůznější statky, avšak zlato a stříbro ji hrály nejlépe. Tyto kovy jsou drahé, protože jejich zásoby jsou relativně omezené a byla po nich trvale poptávka. Také se snadno neopotřebovaly. Měly tendenci mít vysokou a stabilní cenu. Snadno se daly rozpoznat a všeobecně se vědělo, že jsou to statky, které se právě své stabilní ceně ochotně přijímají. Byly také dělitelné do velmi malých jednotek. Drahé kovy tak začaly obíhat jako peníze a používaly se v mnoha transakcích.

Vynález mincí zrušil dřívější potřebu vážit kov při každé transakci. Drahý kov zvážil panovník, přidal trochu obyčejného kovu kvůli pevnosti a trvanlivosti, vyrobil ze slitiny minci a opatřil ji svou pečetí na znamení, že zaručuje obsah drahého kovu.

⁸ REVENDA, Z., et al. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. Praha : Management Press, 2000, s. 40.

⁹ JEŽEK, T. *Peníze a trh*. Praha : Portál, 2002, s. 32.

Hodnota na líci nebyla ničím jiným než prohlášením, že mince obsahuje jistou váhu drahého kovu.¹⁰

Papírové peníze

Dalším důležitým krokem v dějinách peněz byl vznik papírového oběživa. Výroba papírových platidel souvisí s objevem a výrobou jejich materiálu, tj. papíru, a s vývojem techniky jeho úpravy. Jako vlastní papír, vznikly i první papírové peníze v Číně.¹¹ V Evropě byly bankovky poprvé vydány v Benátkách roku 1171.¹²

Řemeslníci, kteří pracovali se zlatem, museli mít bezpečné sejfy. Veřejnost začala dávat své zlato těmto zlatníkům do úschovny. Zlatníci dávali těmto lidem stvrzenky, jimiž slibovali, že na požádání zlato opět vydají. Když lidé věděli, že je na zlatníka spolehnouti, kupující jednoduše předal zlatníkovu stvrzenku prodávajícímu. Nejprve sliby vydat na požádání dané množství zlata dávali zlatníci, později banky.¹³

2.2.2 Nejstarší platidla v českých zemích

Mezi nálezy mincí v českých zemích se hojně vyskytují mince západořímské, jež se k nám dostaly prostřednictvím římských legií a obchodníků na jejich cestách. Za nejstarší platidlo českých zemí jsou vydávány zlaté penízky, nazývané „duhovky“. Malé, miskovitého tvaru, o průměru 6 až 19 mm, bez nápisů, ale s neumělými vyobrazeními hada, slunce či půlměsíce. Platidlem, za které staří Moravané nakupovali předměty denní potřeby, bylo pravděpodobně plátno. Od plátna bylo odvozeno slovo platit. S upevněním českého státu se objevuje i vlastní česká mince. Česká mince je důležitým pomocným ukazatelem hospodářské a politické moci i slávy českého státu. Postupně se dostává do hospodářského koloběhu jako směnný prostředek daleko za hranice českého státu. Vývoj české měny je spjat i s těžbou stříbra a s jejím rozvojem a úpadkem. Ve vývoji staré české měny zaznamenáváme údobí denárové a brakteátové, grošové, tolarové.¹⁴

¹⁰ JEŽEK, T. *Peníze a trh*. Praha : Portál, 2002, s. 32 - 33.

¹¹ NOHEJLOVÁ-PRÁTOVÁ, E. *Základy numismatiky*. Praha : Academia, 1986, s. 146.

¹² PEKÁREK, J. *Poznáte padělek*. Praha : Pragoeduca, 2000, s. 9.

¹³ JEŽEK, T. *Peníze a trh*. Praha : Portál, 2002, s. 34 - 35.

¹⁴ SPÁČIL, B. *Česká měna od dávné minulosti k dnešku*. Praha : Orbis, 1974, s. 53 - 58.

2.2.3 *Nejslavnější česká mince - pražský groš*

Slavná česká stříbrná mince, poprvé ražená v Kutné Hoře roku 1300 králem Václavem II. na základě mincovní reformy.¹⁵ Šířily slávu českého království i v daleké cizině, kam se tehdy jako hodnotné mince dostávaly s obchodem. Řada okolních zemí je začala napodobovat přesto, že jejich kvalita postupně klesala. Od 40. let 16. století pražský groš sváděl nerovný boj s novou těžkou stříbrnou mincí - tolarem.¹⁶ Ražba skončila roku 1547.

Mince má na líci reliéf české královské koruny a jméno panovníka, na rubu českého lva, což se nezměnilo během téměř dvou set padesáti let její ražby.¹⁷

2.2.4 *Vývoj měny za Marie Terezie*

Císařovna Marie Terezie zavedla úspěšné měnové opatření, při kterém byly respektovány světové poměry mezi zlatem a stříbrem v mincích. Tato měnová opatření přinesla zánik české mince a byla zavedena vídeňská hřivna i pro české země. Tereziánské úpravě měny se říkalo „dvacetizlatková“ proto, že z vídeňské hřivny se razilo 20 zlatých - zlatek. Dohoda o jednotné měnové úpravě - konvence - byla původcem jejího pojmenování „konvenční měna“.¹⁸

Papírové peníze byly u nás zavedeny dekretem císařovny Marie Terezie v roce 1762. Vydávat papírové zlatky konvenční měny zvané „bankocedule“ byla zmocněna Vídeňská městská banka.¹⁹ Tímto způsobem se rozhodla získat potřebné finanční prostředky na stále stoupající státní výdaje. Po návratu do banky byly tyto papírové peníze zničeny. Každá bankovka byla opatřena suchými pečeti, podpisem jednoho člena bankovní deputace a vlastnoručně perem očíslována. Veřejnosti byly „bankocedule“ přijaty velmi kladně. Za padělání však byl stanoven trest smrti, podle dalšího ustanovení náležela odměna každému, kdo padělatele udá.²⁰

2.2.5 *Vznik platidel Československé republiky 1918 - 1945*

Státní orgány přikládaly po vzniku Československé republiky velký význam vybudování vlastní měny. Chtěly v první řadě eliminovat vliv cedulové rakousko - uherské bankovky v emisní oblasti se zřetelem na její nezakryté inflační tendence. Československé vládní úřady přistupovaly k těmto opatřením i z hlediska

¹⁵ HLINKA, B., RADOMĚRSKÝ, P. *Peníze celého světa*. Praha : Mladá Fronta, 1987, s. 182 - 183.

¹⁶ PETRÁŇ, Z., RADOMĚRSKÝ, P. *Základy české numismatiky*. Praha : Libri, 1996, s. 256 - 257.

¹⁷ HLINKA, B., RADOMĚRSKÝ, P. *Peníze celého světa*. Praha : Mladá Fronta, 1987, s. 182.

¹⁸ SPÁČIL, B. *Česká měna od dávné minulosti k dnešku*. Praha : Orbis, 1974, s. 85.

¹⁹ PEKÁREK, J. *Poznáte padělek bankovky?* Praha : Pragoeduca, 2000, s. 10.

²⁰ PETRÁŇ, Z., RADOMĚRSKÝ, P. *Základy české numismatiky*. Praha : Libri, 1996, s. 33 - 34.

mezinárodněpolitického. Vlastní měna měla navenek dokumentovat hospodářskou nezávislost nového státu.²¹

Radikálnější zákrok na odluku československé měny byl proveden zákonem ze dne 2. února roku 1919, jímž se ministr financí zmocňoval, aby nařízením provedl okolkování bankovek a soupis jmění za účelem uložení majetkových dávek, jejichž výnos měl sloužit k účelům nápravy měny. Podle tohoto zákona byly bankovky opatřeny kolkem v hodnotě 1 % nominální hodnoty bankovky. Kolkovaly se bankovky v hodnotě 10, 20, 50, 100 a 1000 korun. Při kolkování se 50 % jejich hodnoty zdrželo a přeměnilo ve státní záručitelnou půjčku. Kolky se daly snadno napodobit, a tak se vyskytlo asi za 250 miliónů padělaných platidel s kolky, která poškozovala naše národní hospodářství. Tomu bylo zabráněno teprve výměnou kolkových platidel za nová, která byla vydána jako státopvky.

Výměna starých platidel za nová byla uskutečněna až za 8 měsíců od listopadu 1918. Jako první československé peníze byly dány do oběhu státopvka v hodnotě 100 korun. Postupně byly vydávány další hodnoty a raženy drobné mince.²² První československé státopvka postrádaly dokonalý tisk z rytiny a nebyly dostatečně chráněny proti padělání. Mnohé typy falsifikátů byly dokonalé a těžko rozpoznatelné od pravých státopvek. Proto byly po krátké době vytištěny v USA technicky dokonalé státopvka.²³ Československá měna byla od roku 1919 budována jako měna papírová a s částečným krytím drahým kovem a s určením pozdější směnitelnosti za drahý kov.

K 1. dubnu 1926 byla založena Národní banka československá, centrální a emisní banka, a v roce 1927 byla založena tiskárna bankovek. V roce 1931 vyšla stokoruna, jejímž autorem je Maxmilián (Max) Švabinský (blíže viz příloha č. 1). Ten je rovněž autorem tisícikoruny z roku 1934 (blíže viz příloha č. 1). Tato bankovka byla v roce 1937 vyznamenána na mezinárodní výstavě umění v Paříži. Dalším významným autorem byl Alfons Mucha, který ztvárnil padesátikorunu z roku 1929 (blíže viz příloha č. 1). Ta je zajímavá mimo jiné tím, že na sobě nese řadu znaků - symbolů zednářské lóže, neboť údajně A. Mucha byl jeho členem. To je ale zřejmě jediná bankovka, na které se zcela záměrně objevují určité znaky či symboly. Hospodářská krize z roku 1929 vedla k regulaci devizového hospodářství u řady států a také u Československé republiky. Významně ovlivnila československou měnu, ve které byl snížen obsah zlata z důvodu zachování obchodu se zbožím.

²¹ HÁSKOVÁ, J., et al. *Československé bankovky, státopvka a mince 1919-1992*. Praha : Lunarion, 1993, s. 19.

²² SPÁČIL, B. *Česká měna od dávné minulosti k dnešku*. Praha : Orbis, 1974, s. 99 - 104.

²³ SÉM, J. *Papírové peníze na území Československa 1762 – 1967*. Liberec : Severografia, 1967, s. 50.

Těžké časy československé měny nastaly za doby nacistické okupace z roku 1939.²⁴ Protektorátní koruna představovala jen zdánlivě samostatnou měnu, neboť byla pevně vázána na německou marku, neměla samostatný směnný kurz. Zavedením nuceného kurzu nacističtí okupanti systematicky rozvraceli naši měnu a drancovali národní hospodářství.²⁵ Celková škody na našem hospodářství se odhadují na 1351 mld. korun v hodnotě z roku 1945. Od roku 1939 Němci soustavně odčerpávali zlato ze zlatých zásob státu. Dalším krokem bylo rozmnožování oběživa, které se projevilo jak růstem hotovosti, tak i růstem vkladů na vkladních knížkách, které vzhledem k tomu, že na trhu nebylo zboží, neměly skoro žádnou hodnotu. Nacistická okupace zanechala naši republiku zaplavenou bezcennými papírovými penězi, což vedlo k potřebě nápravy.²⁶

2.2.6 Vývoj platidel Československé republiky od 1945 do 1954

Po skončení II. světové války bylo zapotřebí se na území Československé republiky pokusit o nápravu v měnové oblasti. Na našem území obíhalo bezpočet platidel. Byly zde protektorátní koruny, slovenské koruny, říšskoněmecké marky, polské zloté, maďarské pengö a po osvobození ještě vojenské poukázky západní armády, vojenské poukázky východní armády i staré předválečné československé bankovky a státovky. Pořádek v platidlech zavedl dekret presidenta republiky z 19. října 1945 č. 91 Sb., který od 1. listopadu 1945 zavedl jednotnou měnovou jednotku československou korunu. Všechna ostatní stará platidla byla stažena, zapsána na účtech u peněžních ústavů a vázána.

Z důvodu poválečného nedostatku zboží vznikl opět problém nepoužitelné kupní síly, která způsobovala poruchy v hospodářském životě. Také budováním těžkého průmyslu byla státní pokladna velmi rychle vyčerpána, proto tuto situaci bylo nutno odstranit. Příprava reformy byla přísně utajovaná a byla prováděna za pomoci sovětských poradců. Proto i nové peníze byly připravovány v Sovětském svazu. Zpočátku byly bankovky tištěny v závodě Goznak v Moskvě, později i ve Státní tiskárně cenin v Praze. Jejich technická, ale i výtvarná úroveň byla velmi nízká. Všechny byly tištěny nenáročnou tiskovou technikou (ofsetem) a na první pohled byla patrná úspěchanost jejich přípravy doháněná jednoduchým a výrazným odlišením nominálních hodnot sytými barvami. Je dokonce zřejmá určitá podobnost se zmíněnými

²⁴ SPÁČIL, B. *Česká měna od dávné minulosti k dnešku*. Praha : Orbis, 1974, s. 113 - 116.

²⁵ VOREL, P. *Od pražského groše ke koruně české*. Praha : Rybka Publishers, 2000, s. 419 - 420.

²⁶ SPÁČIL, B. *Česká měna od dávné minulosti k dnešku*. Praha : Orbis, 1974, s. 113 - 116.

korunovými poukázkami z roku 1944, které byly připravovány a tištěny také v moskevském závodě Goznak.²⁷

První kroky měnové reformy však byly uskutečněny teprve tehdy, nashromáždily se potřebné fondy zboží a státním rozpočtovým hospodářstvím se připravily dostatečné finanční rezervy k provedení nutných cenových a mzdových úprav. Tomu se tak stalo v roce 1953, kdy Československá republika prodělala měnovou reformu založenou na těchto fázích:²⁸

- Československá koruna byla podložena zlatem.
- Platidla z roku 1945 a z dalších let byla vyměněna za nová v takovém poměru kupní síly obyvatelstva, obsažené v hotovostech, vkladech u peněžních ústavů a životních pojistkách, jaký odpovídal fondům zboží.
- Bylo odstraněno přidělové hospodářství a zaveden volný trh pro všechny druhy zboží.
- Mezi jednotlivými druhy zboží vázaného a volného trhu byly cenové relace vyrovnány a ceny zboží dříve prodávaného na volném trhu sníženy a na vázaném trhu zvýšeny.
- Byly upraveny výkupní ceny zemědělských výrobků a provedena úprava některých mezd, sociálních platů a daňového zatížení pracovních důchodů.
- Byly anulovány staré vklady u peněžních ústavů, pojistky a státní cenné papíry, vázané při měnové reformě z roku 1945.
- Byly anulovány všechny státní dluhopisy, vydané i po roce 1945.

Formální záminkou k provedení zásadní peněžní reformy 1. června 1953 se stalo ukončení přidělového systému hospodaření. Měnová reforma však měla výrazný záměr politický a ve svých důsledcích připravila obyvatelstvo o veškerou větší peněžní hotovost nebo peněžní aktiva na účtech.²⁹ Na její provedení vynaložil stát kolem 50 miliónů korun a získal celkem 3,5 miliardy nových korun, které v prvé řadě použil ke zlevňování některých druhů zboží. Koruna byla svázána s rublem a Československo přestalo být v roce 1954 členem Mezinárodního měnového fondu. Měnová reforma zasáhla veškeré obyvatelstvo Československa, jež přišlo cca o 105 miliard korun. Ceny, mzdy a důchody se snížily v poměru 5:1. Hotovost do 300 Kčs na osobu se

²⁷ KUDLÍK, V. *Vývoj papírových platidel od roku 1918* [online]. Praha : ČNB, 2003, poslední revize 2011 [cit. 2. dubna 2011]. Dostupné na WWW: <http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/clanky_rozhovory/media_2003/cl_03_030123e.html>.

²⁸ SPÁČIL, B. *Česká měna od dávné minulosti k dnešku*. Praha : Orbis. 1974, s. 123 - 124.

²⁹ VOREL, P. *Od pražského groše ke koruně české*. Praha : Rybka Publishers. 2000, s. 448.

přepočítávala také v poměru 5:1. Pouze však u osob, které nepoužívají námezdní práci. U všech ostatních již v poměru 50 Kčs starých peněz za 1 Kčs nových peněz (50:1). Vklady u peněžních ústavů se přepočítávaly jejich výše. Vklady do 5 000 Kčs včetně byly přepočítávány v poměru 5:1, vklady do 10 000 Kčs v poměru 6,25:1, vklady do 20 000 Kčs v poměru 10:1, vklady do 50 000 Kčs v poměru 25:1, vyšší vklady v poměru 30:1. Právě tento krok většina obyvatel pochopila jako velkou krádež, hlavně také díky tomu, že členové komunistické strany dostali často lepší kurs, který navíc nebyl vázaný na výši částky.³⁰

2.2.7 Vývoj platidel Československé republiky od 1954 do 1990

Od roku 1960 byly postupně vydávány nové, technicky kvalitnější bankovky, tištěné ve Státní tiskárně cenin v Praze. Výtvarná stránka, resp. použité motivy byly poplatné době vzniku, ale například stokoruna vzoru 1961 byla velmi oblíbená a její platnost úctyhodných 30 let z ní činí nejdéle platnou bankovku v našich dějinách.³¹ Rok 1960 znamenal změnu státního zřízení, kdy se z republiky Československé se stala republika socialistická, a tak byly vydány některé bankovky a státovky znovu, prakticky ve stejném provedení, ale s novým socialistickým státním znakem. Papírová platidla byla od vzniku Československé republiky vydávána postupně. Téměř na každou hodnotu byla vypsána nová soutěž a výsledkem pak byla nejednotná výtvarná stránka platidel.³² Až v 80. letech 20. století byla přijata koncepce vydání emise bankovek, jejímž autorem by byl jeden výtvarník. Emise měla mít i technické parametry koncepčně jednotné. Dále bylo rozhodnuto, že bankovky budou vydávány do oběhu postupně, po jednom roce. Vítězem návrhů se stal slovenský výtvarník prof. Albín Brunovský. Po delších politicko - administrativních průtahích došlo k realizaci jednotlivých emisí, které probíhaly podle stanoveného plánu. Bankovky byly vydávány v náhodném pořadí, kde první bankovkou byla 1000 Kčs v roce 1985. Od konce druhé světové války to byla naše první tisícikoruna. Jednotnost emise byla zachována a dokonce její výtvarná zdařilost se dočkala ocenění. Dvacetikoruna z roku 1988 byla oceněna zahraničním tiskem jako nejkrásnější bankovka roku (blíže viz příloha č. 1). Předposlední bankovkou v této řadě byla zelená stokoruna s portrétem K. Gottwalda.

³⁰ *Měnová reforma a následné občanské nepokoje* [online]. 2000, poslední revize 2011 [cit. 2. dubna 2011]. Dostupné na WWW: <<http://www.pametnaroda.cz/index.php/anniversary/detail/id/46/>>.

³¹ KUDLÍK, V. *Vývoj papírových platidel od roku 1918* [online]. Praha : ČNB, 2003, poslední revize 2011 [cit. 2. dubna 2011]. Dostupné na WWW: <http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/clanky_rozhovory/media_2003/cl_03_030123e.html>.

³² ŠOUŠA, J., ŠŮLA, J. *Peníze v proměnách moderní doby*. Pelhřimov : Nová tiskárna Pelhřimov, 2006, s. 151.

Do oběhu byla vydána 1. října 1989, ale události 17. listopadu způsobily okamžité přerušení další výroby těchto bankovek a její stažení z oběhu, ale tím i nutnost zajištění náhrady. A tak byly zavedeny do výroby znovu stokoruny předchozí emise vzoru 1961. Protože u této bankovky do té doby neskončila platnost, zůstal tiskový obraz nezměněn, tedy i s letopočtem 1961. Změněn byl pouze papír, resp. vodoznak a typ číslovače. „Gottwaldovská“ stokoruna přestala platit v prosinci 1990, ale málokdo ji do té doby akceptoval. Mnoho těchto bankovek bylo poškozeno různými úpravami, kresbami nebo propichováním. Dodnes si lidé pamatují nejen ústřední portrét, ale i výraznou zelenou barvu. Je však pravda, že rubová strana s panoramatem Malé strany a Pražského hradu byla velmi zdařilá jak výtvarně, tak i ryteckým provedením. Kromě tohoto opatření však nebyla realizována poslední plánovaná bankovka z této série, a to 500 Kčs, která byla připravovaná pro rok 1990. Dokonce zůstalo pouze u barevné rozkresby a jen části dalších ryteckých příprav. Kopie návrhu je nyní vystavena v expozici České národní banky.³³

2.2.8 Vývoj platidel Československé republiky po roce 1990

Česká koruna a nové bankovky po roce 1993 prodělaly mnohé změny. Změna původního názvu z Československé socialistické republiky na Československou federativní republiku od 29. března 1990. Velmi brzy poté, k 23. dubnu 1990, byl název opět změněn na Česká a Slovenská Federativní Republika. Na rychlé sledy politických událostí bylo možné reagovat pouze u emisí mincí. Bankovek se až do přelomu let 1992 - 1993 změny nedotkly. Přesto počátkem 90. let 20. století probíhaly intenzivní přípravy na novou emisi bankovek, zpočátku ještě pod federálním znakem. Opět měla být emitována ucelená řada jednoho autora s tím, že jednotlivé nominální hodnoty budou dávány do oběhu postupně, i když podstatně rychleji než předchozí emise. Vítězem soutěže se stal Oldřich Kulhánek. První připravovanou bankovkou byla dvoustakoruna (blíže viz příloha č. 1). Rozdělení federace na dva samostatné státy urychlilo nejen přípravy, ale i vlastní emise. Překlenovací období vyřešily obě nově vzniklé centrální banky částečně společnými bankovkami nižších hodnot, vyšší hodnoty 100 Kč, 500 Kč a 1000 Kč byly kolkovány v České republice i na Slovensku. Pro urychlení příprav vlastních bankovek musela být část zakázky tisku zadána mimo republiku. Bankovky hodnot 50 Kč, 100 Kč a 500 Kč byly zpočátku tištěny v britské

³³ KUDLÍK, V. *Vývoj papírových platidel od roku 1918* [online]. Praha : ČNB, 2003, poslední revize 2011 [cit. 2. dubna 2011]. Dostupné na WWW: <http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/clanky_rozhovory/media_2003/cl_03_030123e.html>.

tiskárně Thomas De La Rue. Ostatní bankovky ve Státní tiskárně cenin v Praze, kde se od roku 1994 tisknou již všechny u nás platné bankovky. Od vzniku samostatného Československa v roce 1918 nikdy nebyly v oběhu vyšší nominály než 5000 korun (1919, 1920, 1945, 1993 a 1999). Měli jsme i nominály v hodnotě jedné koruny (1919, 1940, 1953), zvláštní hodnotu tří korun (1953, 1961) nebo 25 korun (1953, 1958, 1961).³⁴

2.3 Platební karty

Platební karty jsou relativně mladým platebním prostředkem, který se však celosvětově prudce rozvíjí a každoročně se zvyšují nejen počty vydaných platebních karet, ale zejména objem finančních prostředků, které jsou pomocí platebních karet bezhotovostně převáděny. Tento trend lze vidět i v České republice. S každým rozvojem vědy i techniky se objevují nová úskalí strojů, zařízení i služeb. Je to jakási daň za jednodušší a mnohdy luxusnější život. I platební karty mají své nevýhody a rizika, nebylo by však rozumné, kdybychom je proto ztratili. Důležité je naučit se kartu používat a vědět, co dělat v nestandardní situaci a jak se bránit. I přes ztrátu platební karty je riziko jejího zneužití nižší, než ztráta hotovosti. Tu vám případný nálezcce většinou nevrátí.³⁵

Podle způsobu zúčtování, tzn. podle toho, jakým způsobem se k bance dostávají naše utracené peníze, rozdělujeme platební karty hlavně na debetní a kreditní. U debetních platebních karet se peníze strhávají přímo z účtu, kdežto u kreditních karet disponujeme financemi od banky, které následně po vyčerpání bance zpětně splácíme. Sem přiřadíme i charge karty, které fungují velice podobně jako karty kreditní, opět čerpáme peníze poskytnuté bankou, ovšem rozdíl spočívá v tom, že splácíme celý dluh za vymezené období najednou a neplatíme většinou žádné úroky navíc. Prakticky stejným typem jsou i nákupní úvěrové karty, které nevydávají přímo banky, ale například obchodní řetězce. Jsou poněkud dražší, mohou mít vyšší úročení a jsou použitelné pouze na určitých místech.

Podle způsobu provedení se rozlišují dva základní typy karet. Elektronické karty jako VISA Electron nebo Maestro jsou velmi rozšířené. Jejich poměrně nízké poplatky

³⁴ KUDLÍK, V. *Vývoj papírových platidel od roku 1918* [online]. Praha : ČNB, 2003, poslední revize 2011 [cit. 8. dubna 2011]. Dostupné na WWW: <http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/clanky_rozhovory/media_2003/cl_03_030123e.html>.

³⁵ CHVÁTAL, D. *Rizika platebních karet* [online]. 1998, poslední revize 2008 [cit. 8. dubna 2011]. Dostupné na WWW: <<http://www.mesec.cz/clanky/rizika-platebnich-karet/>>.

za vedení či případnou blokadu jsou vyváženy omezenou použitelností. Jsou určeny pouze pro transakce, které jsou elektronicky prověřeny přímo v kartovém centru. Je tedy možné s nimi platit pouze u obchodníků s elektronickým platebním terminálem nebo je užívat k výběru z bankomatu.

Naopak embosovaná karta má na svém povrchu plasticky vytlačené údaje o majiteli, číslu karty atd. Proto mohou být použity pro platbu i tam, kde nejsou k dispozici elektronické snímače karet. Pak probíhá platba pomocí tzv. žehličky - imprinteru obtiskujícím údaje z karty na účet. Její využitelnost je mnohem větší a je dokonce možné s ní platit přes internet. S tím také samozřejmě souvisí vyšší riziko zneužití, proto je dražší nejen vedení karty, ale také blokadě.

Podle použité technologie se karty dělí na karty s magnetickým proužkem na zadní části, který nese veškeré informace o kartě, a karty s čipem poskytujícím majiteli vyšší bezpečnost, protože do něj lze bezpečně uložit informace o PIN kódu. Takové karty je možné použít k transakcím i bez nutnosti ověření v centru. Třetím typem je karta hybridní, jejíž název nám napovídá, že kombinuje oba bezpečnostní prvky dohromady. Proto má nejširší využití a nejvyšší bezpečnost.

Dále karty můžeme rozdělit na domácí, použitelné pouze v tuzemsku, a mezinárodně uznávané. Podle vydávající asociace na našem trhu výrazně převládají karty od společnosti VISA Int. a MasterCard Int. V naší republice jsou stejnou měrou akceptovány karty obou společností. V některých zemích to tak být nemusí, proto je dobré se o tom dopředu informovat. Mezi dalšími značkami jmenujme AMEX či Diners Club.³⁶

2.4 Historie platebních karet

Platební karty zažívají od svého vzniku bouřlivý rozvoj. Nyní je největší novinkou posledních let čipová technologie. Ještě dlouho však nebudou vydávány karty čistě čipové, nýbrž hybridní - s čipem, ale i s magnetickým proužkem, který v minulosti sehrál v rozšíření platebních karet velkou roli.

První platební karty byly vyrobeny z plechu nebo kartonu. Aby se zvýšila ochrana karet proti padělání a zjednodušilo se placení, zavedly americké banky a firmy plastové karty z PVC. Z marketingových důvodů výrobci vyvinuli také speciální druhy plastů – průhledné nebo zrcadlové karty.

³⁶ *Druhy platebních karet* [online]. 2010, poslední revize 2010 [cit. 10. dubna 2011]. Dostupné na WWW: <<http://www.platimkartou.cz/druhy-platebnich-karet/>>.

Jak rostla popularita kreditních karet, bylo třeba nahradit ruční typování prodejních dokladů do zúčtovacích systémů a bylo také výhodné zavést jednotný typ písma na platebních kartách. Proto byla v 70. letech zavedena technologie strojově čitelného písma. Identifikační údaje, sloužící k provedení platební transakce nebo k výběru hotovosti, jsou na platebních kartách zaznamenány několika způsoby:³⁷

- Tištěné údaje – pro vizuální kontrolu a pro platby pomocí imprinterů.
- Magnetický záznam – pro elektronické transakce prováděné v bankomatech nebo platebních terminálech a samoobslužných zařízeních.
- Záznam v programovatelném mikročipu – pro elektronické transakce.

Většina mezinárodních platebních systémů a technických řešení vznikla ve Spojených státech amerických, s výjimkou čipových karet (francouzského patentu) a průkopnictví Evropy u debetních karet.

První platební karty na světě byly vydány již v roce 1914 společností Western Union pro platbu telegrafních a telefonních služeb. První plastové platební karty, tak jak je známe dnes, začala vydávat v roce 1950 společnost Dinners Club, která patří dodnes mezi uznávané společnosti z oblasti vydávání a správy platebních karet. O rok později, v roce 1951 byla vydána první bankovní platební karta.

První platební kartu na našem území vydala Živnostenská banka v roce 1988, o rok později začala vydávat platební karty k výběru hotovosti z bankomatů i Česká spořitelna.

Platební karty se staly v dnešní době nezaměnitelnou součástí našeho života. Představují moderní instrument bezhotovostního platebního styku, využívaný zejména k úhradě spotřebních výdajů a výběrů hotovosti. Platební karty zaznamenaly v posledních letech velmi dynamický rozvoj, podstatně se zvýšil nejen počet držitelů karet, ale i počet míst, kde je možné s nimi platit, respektive si vybrat hotové peníze. Bankovní ústavy využívají tohoto platebního prostředku ke zvýšení své konkurenceschopnosti, šetří jim náklady a snižují rizika, která s sebou přinášejí hotovostní peníze.

Kromě toho, že pomalu začínají nahrazovat hotovostní peníze při úhradě zboží či služeb v obchodě, tak je s nimi spojená celá řada výhod. Ať už se jedná o výběr hotovosti v kteroukoli dobu prostřednictvím bankomatu (bez ohledu na provozní dobu

³⁷ JUŘÍK, P. *Platební karty: magnetický proužek* [online]. 1999, poslední revize 2011 [cit. 14. dubna 2011]. Dostupné na WWW: <http://finance.idnes.cz/platebni-karty-magneticky-prouzek-dt3-/bank.asp?c=A051130_173803_fi_osobni_zal>.

banky), možnosti čerpání krátkodobého úvěru či snížení rizika krádeže hotovosti, je platební karta také vizitkou životního stylu klienta.³⁸

2.5 Ochranné prvky platebních karet

Tak jak docházelo k napadání platebních karet, zvyšovaly se prvky jejich ochrany, včetně toho, že byly vyvíjeny ochrany celého systému elektronického bankovníctví (konstrukce bankomatů, přenosové bankovní sítě, režimová opatření, kontrolní systémy atd.). V současnosti se od karet s magnetickým proužkem (který uchovává potřebná identifikační a další data) přechází ke kartám s čipem. Pro banky je ale přechod na novější technologie nákladný, proto s ním nijak moc nespěchají. Po přechodnou dobu se tedy budou užívat tzv. karty hybridní (s magnetickým proužkem i čipem).

Každá karta je opatřena bezpečnostními prvky, aby nemohla být zneužita cizí osobou. Obvyklé ochranné prvky jsou PIN kód, podpis majitele karty na zadní straně, magnetický proužek nebo čip, příp. obojí. Další ochranné prvky mohou být fotka majitele karty, podpis majitele karty na přední straně, embosovaná karta. Magnetický proužek v sobě nese informace o kartě a PIN. Čip při každé transakci vyžaduje použití PIN kódu. Má větší kapacitu pro uchovávání informací a je bezpečnější než magnetický proužek, lze ho hůře zneužít. V současné době se vydávají karty, které nesou jak magnetický proužek, tak i čip. Je to z důvodu kompatibility zařízení. Některé starší bankomaty a zařízení u obchodníků nejsou schopny pracovat s kartami vybavenými pouze čipy. Na embosované kartě je vystouplým tiskem uvedeno jméno majitele karty a její číslo.³⁹

Ochranné prvky aplikované přímo na kartách ale ani zdaleka neznamenají stoprocentní ochranu účtu klienta. Kriminální a bankéři registrují celou řadu primitivních, ale i velmi sofistikovaných metod padělků platebních karet, jakož i napadení bankomatů. K mnoha nejrůznějším formám zneužívání karet dochází i v oblasti internetového obchodu.

Rozhodující je, že i dříve primitivní metody fungovaly, než se na ně našel „protilék“. Dnes je dosti časté použití tzv. „klonované“ karty. Jako polotovar k jejímu zhotovení se používá čistý bílý plastový výlisek s magnetickým proužkem na zadní

³⁸ *Platební karty* [online]. 2008, poslední revize 2011 [cit. 14. dubna 2011]. Dostupné na WWW: <<http://platebnikarta.info/>>.

³⁹ *Debetní karty a jejich debet* [online]. 2007, poslední revize 2008 [cit. 14. dubna 2011]. Dostupné na WWW: <<http://www.vyplata.cz/pujckyauvery/debetnikarty.php>>.

straně. Ten je nutné „oživit“ reálnými údaji z originální platební karty klienta. Způsobů, jak se to pachateli podaří, je mnoho. Jedním z nich je například způsob kopírování dat pomocí tzv. suchých zipů nebo oboustranně lepicích pásek, které se připevňují na otvory pro vložení karty u bankomatů a výdej stvrzenek. Okolo těchto otvorů je instalovaný snímač magnetického proužku, potřebná elektronika a mikrobaterie. Podobně je speciálně zhotoveným panelem s pseudo-klávesnicí a elektronikou překryta originální klávesnice bankomatu, která slouží k zadávání PIN kódu.⁴⁰

⁴⁰ HLAVÁČEK, J. *Bankomaty nejsou v bezpečí* [online]. 2007, poslední revize 2008 [cit. 14. dubna 2011]. Dostupné na WWW: <<http://www.krimi-servis.cz/?p=160>>.

3 VÝROBA BANKOVEK A MINCÍ

3.1 Postup přípravy bankovky

Bankovky a státočky změnilo na našem území za dvě a půl století mnohokrát podobu i výrobní techniky. Od jednoduchého knihtisku v osmnáctém století až po technické postupy využívající počítačovou techniku, která umožňuje rozvinout ochranu proti padělání. V současné době se výrobní postup skládá z pěti fází.⁴¹

3.1.1 První fáze přípravy bankovek

Tato fáze se zabývá uskutečněním předběžného projektu, jakým způsobem bude vypadat nová bankovka nebo celá soustava bankovek. Jaké budou mít bankovky nominální hodnotu, umístění a způsob označování tiskových sérií, pořadových čísel, znění textů a jejich rozmístění. Dále se zde definují vlastnosti a náležitosti ochrany papíru, systémy kontrol v bankovních třídících automatech a další podrobnosti ochrany. Jedním z hlavních účastníků je také Státní tiskárna cenin.

3.1.2 Druhá fáze přípravy bankovek

Zabývá se tematickým obsahem budoucích bankovek. V minulosti byl používán jako nástroj možné politické agitace. Významnou částí je získání výtvarného návrhu. Toto se děje formou soutěže. Významným účastníkem obdrží stanovenou úhradu po odevzdání návrhů, jelikož se jedná o náročnou práci v délce trvání několika měsíců. U účastníků se předpokládá vytvoření návrhů nejen výtvarně hodnotných, ale také technologicky schůdných v pozdějším grafickém rozpracování ve Státní tiskárně cenin. Soutěžní podmínky obsahují i povinnost dodržet při tvorbě návrhu zadané parametry a vše co banka považuje za bankovně technické náležitosti. V této soutěži zvítězil akademický malíř Oldřich Kulhánek, jehož jméno je uvedeno na každé české bankovce.

3.1.3 Třetí fáze přípravy bankovek

Zde Státní tiskárna cenin převezme ukončené grafické návrhy. Hlavní designér s týmem spolupracovníků rozdělí návrh na část určenou pro ruční rytinu a na části zaleptávané - vše co bude tištěno v hlubotisku, dále pak na části, které budou tištěny technikou plošného tisku. Poté rozhodnou, ve kterých částech bude zhotoveno gilošovo

⁴¹ PEKÁREK, J. *Poznáte padělek*. Praha : Pragoeduca, 2000, s. 15 - 17.

pletivo (giloše je jemné krajkové pletivo) a kde bude mikropísmo. Na dílčích úkonech se podílí specialisté jako reprodukční fotografové, litografci, leptaři a další. Důležitou součástí je ruční rytina, především portrétní. Vyžaduje zkušeného rytce s vlastním výtvarným cítěním. Dílčí postupy sleduje po celou dobu autor návrhu, jeho právo se k budoucí bankovce vyjadřovat je samozřejmě respektováno.

3.1.4 Čtvrtá fáze přípravy bankovek

U této fáze jsou dílčí práce spojeny do jednotlivých tiskových desek a pořízeny zkušební nátisky v přepokládaných barvách. Posoudí je autor i zadavatel (banka), stvrdí podpisy a výroba může začít. Po schválení začíná rozmnožování tiskových desek, kdy se musí vyrobít desky pro hlubotisk. Jelikož musí být tyto desky naprosto identické, je toto rozmnožování prováděno galvanickým přenosem. Dále jsou vyrobeny šablony pro přenos jednotlivých barev jak pro hlubotisk, tak i pro plošný tisk. Zde nachází uplatnění tzv. fotopolymery. Dále se vyrobí tiskové desky pro plošný tisk. Celková příprava ceninového tisku je velmi složitá a dlouhá operace. Za použití techniky v dnešní době trvá příprava složitější bankovky tři čtvrtiny roku.

3.1.5 Pátá fáze přípravy bankovek

Zde již probíhá samotný hromadný tisk. Používají se moderní stroje, které vzhledem ke své rychlosti vyžadují vysoce kvalifikovanou obsluhu. Vytištěné bankovky jsou následně kontrolovány v arších a po rozřezání i jednotlivě. Po tzv. superkontrole jsou zapáskovány do balíčků po sto kusech, deset balíčků pak tvoří jeden svazek ve vakuovém balení. Pak už jen následuje převoz do banky.

3.2 Ražba mincí

Efektivnější ražbu mincí si vyžádal růst obchodu a potřeba většího objemu jednoduchých platitel obíhajících ve větším rozsahu. Výroba mincí musela probíhat efektivním a rychlým způsobem. Ruční ražba mincí naplňovala tyto požadavky dostatečně. Mincovny se požadavkům doby přizpůsobily. Kromě ražby mincí se mincovny věnovaly i ražbě medailí, žetonů a jiných podobných předmětů.

K realizaci ražby bylo nejprve nutné vytvořit svrchní nebo i spodní raznici. Podle toho, zda měla být výsledkem jednostranně oražená mince, či naopak mince oražená z obou stran, musel specializovaný rytec nebo kovář připravit jednu či dvě raznice. Na nich byl vyryt negativní obraz reliéfu, který měl být otištěn na hotové minci.

Mincovna obstarávala také další nezbytný prvek potřebný pro zhotovení mincí a to kov, z něhož byly mince vyráběny. Požadovaný kov byl v mincovně zpracován a následně upraven do mincovního kovu do podoby tzv. střížků, což byly kotoučky kovu připravené k ražbě.

Střížky jsou v podstatě mincemi bez ořazení. Střížky vznikaly krátce řečeno tak, že určení pracovníci mincovny ručně rozklepali do požadované tloušťky kovový materiál, který byl předtím ručně zpracován. Rozklepáním vznikl tenký plech, který byl následně nůžkami rozstříhán na čtverečky a z nich na kotoučky. Po finálním dočištění a srovnání byly střížky připraveny k ražbě.

Samotná ražba mincí pak probíhá následovně. Pregéř neboli razič vloží mezi raznice kovový polotovar zvaný střížek a zkušeným úderem kladiva na něj vyrazí otisky raznice. Tím na rubu a líci mince vznikne požadovaný reliéf.

Ruční ražbu mincí sice v moderní době nahradily párou, elektřinou či hydraulikou poháněné lisy, nicméně princip ražby se až do dnešních dnů v podstatě nezměnil.⁴²

Česká mincovna byla založena dne 1. 7. 1993 jako samostatná výrobní divize tehdy ještě Bižuterie a.s. v Jablonci nad Nisou.⁴³ Od svého vzniku je Česká mincovna výhradním dodavatelem oběžných a pamětních mincí pro potřeby centrální banky České republiky. Kromě toho rozvíjí vlastní výrobu medailí, replik historických mincí, žetonů a medailonků. Výrobní provoz České mincovny je vybaven moderními lisami značky Gräbener jak pro výrobu oběživa, tak pro pamětní ražby z drahých i obecných kovů. Mincovna je zcela soběstačná ve výrobě razidel. Polotovary pro výrobu oběživa i pro pamětní ražby jsou nakupovány v zahraničí u renomovaných výrobců, neboť tuzemská výroba neexistuje.⁴⁴

Česká mincovna je poslední firmou, která po rozpadu sklářského a bižuterního gigantu Jablonex Group, zůstala v Jablonci v provozu. Od loňského dubna má mincovna nového vlastníka, kterým je společnost Monetica. Menšinovým akcionářem firmy je švýcarská společnost Amera, která patří mezi hlavní světové producenty

⁴² *Mincovní ražba - historie* [online]. 2005, poslední revize 2011 [cit. 30. dubna 2011]. Dostupné na WWW: <<http://www.razba.cz/historie.html>>.

⁴³ FRIŠAUFOVÁ, A. *10 let České mincovny* [online]. Praha : ČNB, 2003, poslední revize 2011 [cit. 30. dubna 2011]. Dostupné na WWW: <http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/tiskove_zpravy_cnb/2003/375.html>.

⁴⁴ *Profil společnosti* [online]. 2010, poslední revize 2010 [cit. 30. dubna 2011]. Dostupné na WWW: <<http://www.mint.cz/cs/o-nas/profil-spolecnosti>>.

střížků, jež jsou výchozím polotovarem při ražbě mincí. Firma zaměstnává 66 pracovníků.⁴⁵

Ve výrobě oběživa je Česká mincovna pod přímou kontrolou ČNB a vzájemné vztahy o výrobě a ochraně oběživa jsou upraveny dlouhodobými smlouvami.⁴⁶

3.3 Techniky tisku bankovek

Schopnost rozlišit tiskové techniky, používané na chráněných ceninách, je pro zkoumání pravosti rozhodující. Dosáhnout skladbu tiskových technik moderních chráněných bankovek není ani pro dobře vybavenou padělatelskou dílnu možné. Velkokapacitní polygrafické stroje ceninových tiskáren jsou velmi drahé. Vyrábí je jen několik světových firem, které je do pochybných rukou neprodají. Padělatelům by se nevyplatily, jsou velkých rozměrů a nedá se utajit ani jejich velká energetická spotřeba. Proto padělatelům nezbývá než se spokojit s menšími zařízeními. Mezi legálně vytištěnou ceninou a padělatelovým výrobkem pak vznikají evidentní rozdíly nejen v technologických postupech, ale i v samotných užitých tiskových technikách.

Základní tiskové techniky jsou tisk z výšky, tisky z plochy a hlubotisk. Na moderních bankovkách je najdeme všechny, ale musíme umět rozeznat jejich charakteristiky.⁴⁷

3.3.1 Tisk z výšky

Běžně se užívá takové název „knihtisk“, i když nemusí jít jen o tisk literatury. Vynález knihtisku náleží Janu Guttenbergovi. Tisk z výšky splňoval požadavek možného rozmnožování desek pro tisk více cedulí z jednoho archu, aniž by se jednotlivé cedule v kresbě lišily.⁴⁸

Tato technika, kde tiskové prvky jsou na tiskové formě vyvýšeny a netisknoucí část vyhloubena (např. jako u razítka). Na tiskové plošky se nanáší barva, která je

⁴⁵ Česká mincovna zaznamenala loni propad tržeb i zisku [online]. 2005, poslední revize 2011 [cit. 30. června 2011]. Dostupné na WWW: <<http://www.financninoviny.cz/zpravodajstvi/zpravy/ceska-mincovna-zaznamenala-loni-propad-trzeb-i-zisku/657996>>.

⁴⁶ FRIŠAUFOVÁ, A. *10 let České mincovny* [online]. Praha : ČNB, 2003, poslední revize 2011 [cit. 30. dubna 2011]. Dostupné na WWW: <http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/tiskove_zpravy_cnb/2003/375.html>.

⁴⁷ PEKÁREK, J. *Poznáte padělek*. Praha : Pragoeduca, 2000, s. 24.

⁴⁸ PEKÁREK, J. *Poznáte padělek*. Praha : Pragoeduca, 2000, s. 24 - 25.

tlakem předána na papír, přičemž je z části vytlačena ke stranám plošky. Tiskový prvek má uprostřed barvy méně než na okrajích.⁴⁹

3.3.2 *Tisk z plochy*

Starší název této techniky je kamenotisk nebo litografie, později ofset. V současné době tato technika v masovém tisku jednoznačně převažuje. Vynálezcem byl knihtiskař Alois Senefelder.⁵⁰

Začátek této techniky je v litografii (kamenotisku), která byla vytlačena ofsetem, tiskem ze zinkových desek. Válec nesoucí tisk (kovová deska) předává barvu na gumový válec a tento na papír. Tisková částice je v rovině tiskové formy stejně jako místa, která netisknou. Tiskový prvek je plochý, barva jakoby se propadla do papíru, nevykazuje ani tlak, ani reliéf.⁵¹

U suchého simultánního ofsetu prochází arch mezi dvěma válci, které potiskují obě strany archu současně. Vlhčení přenosových válců odpadlo. Dnešní tiskové stroje pro plošný tisk mohou současně potiskovat simultánně třemi spodními válci a třemi vrchními. Nejnovější stroje mají až po čtyřech válcích. Přesnost poloh tisku na líci i rubu dovoluje vytvořit soutiskovou průhledovou značku jako nový ochranný prvek ceniny.

Charakteristika linky nebo plošky je doslova plochá, bez ohraničení nebo plasticity, s rovnoměrným nánosem barvy a možností vytvářet mikropísmo i v tak malých rozměrech, že se snadno dostává pod práh vizuálního zjištění bez zvětšovací lupy.⁵²

3.3.3 *Hlubitisk*

Dříve se potiskoval navlhčený papír, aby byl měkký a snadněji nabral barvu. Po vytištění a oschnutí se tiskový arch zmenšil v rozměrech, takže tiskové archy nemohly být velkých rozměrů, aby se předešlo jejich deformaci a docílen soutisk s předcházejícími tiskovými operacemi. Pak byl tento problém vyřešen potiskem na suchý papír, ovšem za obrovského tlaku. Tlak způsoboval, že na opačné straně, v místě silných čar, se projevoval „protisk“.

⁴⁹ SÉM, J. *Poznááme a sbíráme papírové peníze*. Hradec Králové : Česká numismatická společnost, 1974, s. 56.

⁵⁰ PEKÁREK, J. *Poznáte padělek*. Praha : Pragoeduca, 2000, s. 26.

⁵¹ SÉM, J. *Poznááme a sbíráme papírové peníze*. Hradec Králové : Česká numismatická společnost, 1974, s. 58.

⁵² PEKÁREK, J. *Poznáte padělek*. Praha : Pragoeduca, 2000, s. 27 - 28.

Tisknouce částice jsou v tiskové formě vyhloubeny.⁵³ Tisknouchými místy jsou vrypy ryteckého rydla anebo jehly a rovněž i místa odleptaná. Z netisknouchého místa tiskové desky musí být barva dokonale odstraněna. Barva smí zůstat jen v tisknouchých prohlubeninách.⁵⁴

3.3.4 Světlotisk

Vynálezcem byl Jakub Husník, který využil vlastnosti chromové světlocitlivé želatiny. Želatina je rozpustná ve vodě, po projekci obrazu zůstanou osvětlená místa nerozpustná a jsou schopna přijmout barvu.

Světlotisk dokáže reprodukovat i velmi jemné linky, v současnosti je užíván velmi omezeně k náročným reprodukcím starých rytin a uměleckých tisků. Byl do padesátých let tohoto století často užíván k tisku pohlednic.⁵⁵

3.3.5 Sítotisk

Také nazýván serigrafie, používá nataženou vrstvu hedvábí, nylonu nebo kovu, na kterou je přenesen obraz, a netisknouchí části jsou fotochemickou metodou zneprůchodněny pro barvy.⁵⁶ Základem sítotisku je jemná síťka, opatřená světlocitlivou vrstvou. Po promítnutí negativu se chemicky vyplaví osvětlené kreslicí části, zůstane pouze síťka, místa neosvětlená zůstanou nedotčena. Po přiložení na papír očka síťky propustí barvu až na podklad. Výhodou sítotisku je možnost zvolit mnohem silnější nános barvy až na podklad. Výhodou je možnost zvolit mnohem silnější nános barvy i jeho snadný přenos na nesající podklad.

Sítotisk se před delší dobou vyskytl sporadicky na dolarových padělcích. Pro jeho určitá specifika je možné očekávat i jeho využívání při legálním tisku chráněných cenin.⁵⁷

⁵³ SÉM, J. *Poznááme a sbíráme papírové peníze*. Hradec Králové : Česká numismatická společnost, 1974, s. 57.

⁵⁴ PEKÁREK, J. *Poznáte padělek*. Praha : Pragoeduca, 2000, s. 28.

⁵⁵ PEKÁREK, J. *Poznáte padělek*. Praha : Pragoeduca, 2000, s. 33.

⁵⁶ INNES, B. *Falza a padělky*. Praha : Euromedia Group, 2006, s. 20.

⁵⁷ PEKÁREK, J. *Poznáte padělek*. Praha : Pragoeduca, 2000, s. 33.

4 OCHRANNÉ PRVKY BANKOVEK

Vedle historie peněz a jejich vývoje, dochází i k hledání nových ochranných prvků, nových výrobních technologií, vedle kterých se paralelně rozvíjela i historie jejich padělání.

Aby se bankovky co možná nejvíce ochránily, jsou vybaveny mnoha ochrannými prvky a to jak grafickými, tak i v samotném materiálu.⁵⁸

4.1 Ceninový papír

Ceninový papír je vůbec nejhmotnější částí bankovky, nejde ovšem o papír leccjaký. Tento papír lze definovat jako tenkou vrstvu vzájemně spojených vláken rostlinného původu. Základem papíru byly hadry, dnes je to buničina (celulosa) získávaná z měkkého dřeva a bělená chlorem. Pojem „ceninový papír“ zahrnuje i bankovkový papír, který je ovšem vybaven určitými specifickými vlastnostmi.

Ceninový papír musí být vyráběn pod ochranou, ať je určen pro tisk šeků, akcií, obligací, kolků, poštovních známek, průkazů totožnosti nebo pro tisk bankovek. Musí být stále odpočítáván. Jestliže dojde k nežádoucí odchylce, musí být vadný papír komisionálně zničen.

Papír určený pro bankovky musí mít větší pevnost a pružnost, odolnost vůči rozlámání při přehýbání i proti natržení než klasický konzumní papír. Musí snést několik tisíc dvojohybů, vydržet vysoký tlak tiskových válců a mít nízkou průsvitnost, aby se potisky líce a rubu navzájem nerušily. Soudržnost rostlinných vláken dodávají klíždla - dříve zvířecího původu, dnes polymery, dále i plnidla, zpravidla kaolinová moučka. Kvalitní papír pro tisk bankovek dřevní vlákna neobsahuje. Výrobní formule jsou považovány za přísně důvěrné. Bankovní papír má i odlišné chemické vlastnosti než běžný konzumní papír.

Význačnou vlastností papíru je omak. Mění se podle použitých základních složek, gramáže a také podle konečné úpravy, ke které patří jeho hlazení. Tato vlastnost papíru je první informací, kterou získáme při uchopení bankovky.⁵⁹

⁵⁸ *Ochranné prvky na bankovkách* [online]. 2009, poslední revize 2011 [cit. 3. května 2011]. Dostupné na WWW: <<http://www.papirovaplatidla.cz/informace/ochranne-prvky>>.

⁵⁹ PEKÁREK, J. *Poznáte padělek*. Praha : Pragoeduca, 2000, s. 20.

4.2 Vodoznak

Nejdéle užívanou ochranou bankovek je vodoznak. Užívá se také název vodotisk nebo vodní značka. Vzniká v mokré fázi výroby, kdy tekoucí masa papírní hmoty dospěla do fáze zplstění. Tedy v okamžiku, kdy většina vody otekla síty. Zplstěná vlákna jsou přitlačena válcem, který nese plastický obrazec budoucího vodoznaku. Budou-li některá místa válce vystupovat, papírní hmotu smáčknou a v těchto slabších místech bude papír více prosvítat a v pozdějším průhledu bude světlejší. Naopak, jsou-li místa hlubší, uloží se v těchto místech papírní hmoty více a výsledek bude tmavší.

Jedním z druhů je ornamentální znak. Negativní, pozitivní anebo i jejich kontrastní kombinace procházejí celou plochou bankovky, bez jakéhokoliv vztahu k tištěným obrazcům. Mohou ale zaujímat jen určitou plochu v podobě pásu, který bývá na kratší straně bankovky. Tímto ochranným prvkem jsou vybaveny všechny bankovky od roku 1953.

Figurální vodoznaky neboli portrétní vodoznaky jsou lokalizovány vždy do určitého místa s mírnými tolerancemi ve vztahu k okolnímu tisku. Valerovými přechody poskytují nejvyšší stupeň ochrany.

Nejčastěji bývají padělány tiskem nebo umělou ruční malbou. Nakreslený i vytištěný vodoznak nápadně vystoupí při šikmém pohledu na tu stranu, na kterou ji padělatel umístil.⁶⁰

4.3 Ochranná vlákna

Jsou obvykle výrazně barevná. Od rostlinných vláken papírní masy se zpravidla odlišovala. V minulosti byly používány zvířecí chlupy nebo hedvábí. Vlákna byla sypána do mokré papíroviny buď chaoticky, nebo do pruhů po stranách, ale i do středu. Byly ovšem snadno napodobitelné jemným perem, barevnými inkousty nebo i tiskem a nalepením. Ovšem od originálu byly snadno poznatelné. Originál měl vlákna zapuštěná i v papíru a padělek pouze na povrchu bankovky, čímž byl snadno zjistitelný.

Dnešní ochranná vlákna mají mnohé navíc. Část jich může být v normálním světle neviditelná a rozsvítí se v pásmu UV záření. Obdobně se mohou zachovat i vlákna jinak viditelná, ale pod zdrojem UV záření zcela změní barvu. Napodobení je obtížné a padělatelé se o ně pokoušejí jen výjimečně.⁶¹

⁶⁰ PEKÁREK, J. *Poznáte padělek*. Praha : Pragoeduca, 2000, s. 20 - 22.

⁶¹ PEKÁREK, J. *Poznáte padělek*. Praha : Pragoeduca, 2000, s. 22.

4.4 Konfety

Jde o malé různobarevné, nejčastěji kruhové plošky z papíru. Podobně jako ochranná vlákna jsou sypána do mokré papírové hmoty. V současnosti jsou užívány jen u některých zahraničních bankovek.

Jistou obdobou konfet jsou geometrické plošky vpravené do papírní masy stejně jako papírové konfety. V kolmo dopadajícím světle je sotva postřehneme, ale při šikmém světle duhově zazáří. Jde o využití interferenčního jevu a tato okolnost sama napovídá, že plošky nejsou z papíru.⁶²

4.5 Ochranné proužky

Stejně jako vodoznak je nejvíce nápaditý ochranný prvek. Poprvé se objevil na librách po druhé světové válce. Při výrobě papíru byl do papírní masy vpraven kovový proužek, patrný po vysušení jen v průhledu. Proužek byl orientován ve směru kratší strany bankovky a při poměrně tenkém anglickém papíru se stal pro tehdejší padělatele nepřekonatelnou překážkou.

Vynález byl dál rozvíjen. Kov byl nahrazen umělou hmotou, proužek byl opatřen mikrotexty, případně i v ultrafialovém spektru zářil.

Nejdále v účinnosti dospěl ochranný okénkový proužek, kterým jsou vybaveny i všechny české bankovky. Je vytvořen tak, aby na lící stranu vystoupily v pravidelném odstupu lesklé části eloxovaného proužku s mikrotextem, zbylé části zůstávají zanořeny. Proužek prochází celou kratší stranou bankovky.

Jeho padělání není jednoduché, přesto se o to mnozí pokoušejí. Kontrolu pravosti proužku můžeme provést také tak, že si v průhledu zkontrolujeme jeho bezprostřední okolí. Při zavádění ochranného proužku do papírní masy vytváří po vysušení cosi, co připomíná žebříček široký cca 15 mm.⁶³

4.6 Mikrotext

Základní mikrotext na lící straně je skryt vpravo od portrétu v pruhu základní barvy vybíhajícím do pravého bílého okraje a číselně označuje hodnotu bankovky. Na

⁶² PEKÁREK, J. *Poznáte padělek*. Praha : Pragoeduca, 2000, s. 22.

⁶³ PEKÁREK, J. *Poznáte padělek*. Praha : Pragoeduca, 2000, s. 19 - 23.

rubové straně je rovněž v pruhu základní barvy mezi státním znakem a pravým okrajem skryt mikrotext slovně označující hodnotu bankovky.⁶⁴

4.7 Soutisková značka

Z jedné strany bankovky je viditelná pouze jedna část značky, z druhé strany část zbývající. V průhledu proti světlu je značka vidět celá a její jednotlivé linky na sebe přesně navazují. Soutisková značka je kruhová, tvoří ji písmeno „Č“, ve kterém je vloženo písmeno „R“.⁶⁵

4.8 Skrytý obrazec

Skrytý obrazec se stane viditelným tehdy, sklopíme-li bankovku ve výši očí do vodorovné polohy proti zdroji světla. Tvoří ho číslo označující nominální hodnotu bankovky. Z delší strany bankovky je obrazec pozitivní (tmavý), z kratší strany negativní (světlý). Skrytý obrazec je umístěn na lící straně bankovky v ornamentu na rameni portrétu.⁶⁶

4.9 Opticky proměnlivá barva

Jedná se o speciálně vyvinutou barvu, která se při změně úhlu nasvětlení změní. Např. ze zlatavé na zelenou, nebo ze zelené na modrou. Jde o barvu finančně náročnou.⁶⁷

4.10 Iridiscentní pruh

Duhově lesklý, tzv. ochranný iridiscentní pruh o šířce cca 20 mm je umístěn na lící straně blíže pravému okraji bankovky. Je dvoubarevný, zprava vzorovaný. Při běžném pohledu na bankovku se jeví jako průhledný, při sklopení bankovky proti světlu získává barevný nádech zlaté a modré barvy s kovovým odleskem. Na iridiscentním

⁶⁴ *Ochranné prvky* [online]. Praha : ČNB, 2003, poslední revize 2011 [cit. 7. května 2011]. Dostupné na WWW: <http://www.cnb.cz/cs/platidla/ochranne_prvky/ochranne_prvky_200.html#08>.

⁶⁵ *Ochranné prvky* [online]. Praha : ČNB, 2003, poslední revize 2011 [cit. 7. května 2011]. Dostupné na WWW: <http://www.cnb.cz/cs/platidla/ochranne_prvky/ochranne_prvky_200.html#04>.

⁶⁶ *Ochranné prvky* [online]. Praha : ČNB, 2003, poslední revize 2011 [cit. 7. května 2011]. Dostupné na WWW: <http://www.cnb.cz/cs/platidla/ochranne_prvky/ochranne_prvky_100.html>.

⁶⁷ PEKÁREK, J. *Poznáte padělek*. Praha : Pragoeduca, 2000, s. 38.

pruhu vpravo jsou negativně (tj. světle) vyznačeny číslice. Při sklopení bankovky se tyto číslice jeví proti lesklému pruhu jako tmavé.⁶⁸

⁶⁸ *Ochranné prvky* [online]. Praha : ČNB, 2003, poslední revize 2011 [cit. 7. května 2011]. Dostupné na WWW: <http://www.cnb.cz/cs/platidla/ochranné_prvky/ochranné_prvky_2000.html#07>.

5 ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA

5.1 Vznik České národní banky

Vznik nové emisní instituce k 1. lednu 1993 byl upraven Ústavou České republiky a zákonem o České národní bance č. 6/1993 Sb. Nově vzniklý cedulový ústav převzal příslušná práva a závazky bývalé Státní banky československé. Byla přetvořena i dosavadní organizace SBČS. Bylo zrušeno její republikové organizační ústředí a došlo k vytvoření nové organizační struktury s ústředím v Praze a sedmi pobočkami (Praha, Plzeň, České Budějovice, Ústí nad Labem, Hradec Králové, Brno a Ostrava).⁶⁹

5.2 Cíle České národní banky

Hlavním cílem její činnosti je péče o cenovou stabilitu. Dosažení a udržení cenové stability, tj. nízkoinflačního prostředí v ekonomice, je trvalým příspěvkem centrální banky k vytváření podmínek pro udržitelný hospodářský růst. Předpokladem účinnosti měnových nástrojů vedoucích k cenové stabilitě je nezávislost centrální banky. ČNB rovněž podporuje obecnou hospodářskou politiku vlády, pokud není tento vedlejší cíl v rozporu s cílem hlavním.⁷⁰

V souladu se svým hlavním cílem ČNB určuje měnovou politiku, vydává bankovky a mince, řídí peněžní oběh, platební styk a zúčtování bank, vykonává dohled nad bankovním sektorem, kapitálovým trhem, pojišťovnictvím, penzijním připojištěním, družstevními záložnami, institucemi elektronických peněz a devizový dohled. Jako ústřední banka poskytuje ČNB bankovní služby pro stát a veřejný sektor. Vede účty organizacím napojeným na státní rozpočet, kterými jsou finanční a celní úřady, Česká správa sociálního zabezpečení, úřady práce, příspěvkové organizace, státní fondy, účty napojené na rozpočet Evropských společenství apod. Na základě pověření Ministerstva financí provádí operace spojené se státními cennými papíry.⁷¹

⁶⁹ KUNERT, J., NOVOTNÝ, J. *Centrální bankovníctví v českých zemích*. Praha : Česká národní banka, 2008, s. 124.

⁷⁰ *Česká národní banka*. Praha : Česká národní banka, 2003, s. 7.

⁷¹ *O ČNB* [online]. Praha : ČNB, 2003, poslední revize 2011 [cit. 17. května 2011]. Dostupné na WWW: <http://www.cnb.cz/cs/o_cnb>.

5.2.1 Odborný kurz o rozpoznávání bankovek a mincí

Česká národní banka zajišťuje, aby osoby, které při zpracování tuzemských bankovek a mincí posuzují jejich pravost nebo vracejí do oběhu přijaté tuzemské a cizozemské bankovky a mince, byly držiteli osvědčení o absolvování odborného kurzu o rozpoznávání bankovek a mincí podezřelých z padělání nebo pozměňování, vydaného Českou národní bankou nebo osobou jí k tomu pověřenou.

Osvědčení se uděluje po absolvování kurzu pouze osobě, která je plně způsobilá k právním úkonům a je zletilá. Kurz se pořádá pro osoby, které po jeho absolvování mohou lektorsky vést kurz, osoby, které v úvěrových institucích provádějí pokladní operace a u zpracovatelů tuzemských bankovek a mincí posuzují při příjmu, zpracování nebo vracení tuzemských a cizozemských bankovek a mincí jejich pravost a platnost. Tento kurz pořádá Česká národní banka. Ta může na základě žádosti pověřit právnickou nebo podnikající fyzickou osobu, která působí v oblasti vzdělávání. Jestliže pověřená osoba prokáže, že má organizační a technické předpoklady pro pořádání kurzů. Česká národní banka uveřejňuje seznam pověřených osob způsobem umožňujícím dálkový přístup.

Česká národní banka je oprávněna kontrolovat pověřenou osobu a v případě zjištění nedostatků při zabezpečování kurzu je oprávněna jí rozhodnutím pověření odejmout. Osoba, které bylo pověření odňato, může požádat o nové pověření nejdříve po uplynutí jednoho roku ode dne odnětí pověření.

Prováděcí právní předpis stanoví druhy a náplň kurzů, obsah závěrečných testů, organizační a technické předpoklady pro pořádání kurzů pověřenou osobou a náležitosti osvědčení.⁷²

5.3 Orgány České národní banky

Za nejvyšší řídicí orgán České národní banky byla ustanovena bankovní rada, jejímiž členy jsou guvernér, dva viceguvernéři a další čtyři členové bankovní rady, kteří zastávají funkce vrchních ředitelů.

Bankovní rada působí jako kolektivní orgán, jejíž jmenování všech členů se plně nachází v kompetenci prezidenta České republiky.

Nejvýznamnější osobou zastupující ČNB navenek je guvernér. Ten také podepisuje za centrální banku zásadní dokumenty, které jsou určeny všem institucím

⁷² Česko. Zákon č. 136/2011 Sb. o oběhu bankovek a mincí a o změně zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů*. 2011, částka 52, s. 1315 - 1328.

v České republice a zahraničí, a předkládá zprávy a materiály Poslanecké sněmovně.⁷³ Miroslav Singer je s platností od 1. července 2010 guvernérem ČNB na šestileté funkční období.⁷⁴

5.4 Emise bankovek a mincí

Česká národní banka má výhradní právo vydávat bankovky a mince. Peněžní jednotkou v České republice je koruna česká, zkratka názvu je „Kč“. Koruna česká se dělí na sto haléřů.

Česká národní banka spravuje zásoby bankovek a mincí a organizuje dodávky bankovek a mincí od výrobců v souladu s požadavky peněžního oběh. Také sjednává tisk bankovek a ražbu mincí a dozírá na ochranu a bezpečnost do oběhu nevydaných bankovek a mincí a na úschovu a ničení tiskových desek, razidel a neplatných a vyřazených bankovek a mincí. Její prací je i vyměňovat na požádání poškozené bankovky a mince, které vydala, za bankovky a mince nepoškozené. Ovšem může odmítnout vyměnit bankovky nebo mince, jejichž obrazec nebo reliéf je nečitelný nebo proděravělý, a zbytky bankovek menší než čtvrtina původní plochy bankovek. Takové bankovky a mince se předložiteli odeberou bez náhrady a zničí, v odůvodněných případech může výjimečně náhradu poskytnout. Česká národní banka neposkytuje náhrady za bankovky a mince, které byly zničeny nebo ztraceny. Bez náhrady mohou být odebrány bankovky, jejichž vzhled byl pozměněn, zejména bankovky, které byly popsány, pomalovány, přetištěny, potištěny, perforovány, nebo které byly zamazány barvou, lepidlem nebo jiným podobným materiálem. Bankovky a mince opotřebované jejich užíváním stahuje z oběhu, ničí je a nahrazuje bankovkami a mincemi novými.

Česká národní banka může prohlásit za neplatné a stáhnout z oběhu bankovky a mince, které vydala. Jejich nominální hodnotu uhradí výměnou za jiné nově vydané bankovky a mince. Doba, po kterou je možno výměnu provádět, nesmí být kratší pěti roků, pokud zvláštní zákon nestanoví jinak. Na konci období stanoveného pro výměnu se úhrnná částka bankovek a mincí prohlášených za neplatné, ale nepředložených k výměně, odečte od množství peněz v oběhu.

Padělané nebo pozměněné bankovky a mince znějící na koruny české nebo na cizí měnu, nebo bankovky a mince, u kterých vznikne důvodné podezření, že jsou

⁷³ KUNERT, J., NOVOTNÝ, J. *Centrální bankovníctví v českých zemích*. Praha : Česká národní banka, 2008, s. 124.

⁷⁴ *Miroslav Singer - guvernér ČNB* [online]. Praha : ČNB, 2003, poslední revize 2011 [cit. 18. Května 2011]. Dostupné na WWW: <http://www.cnb.cz/cs/o_cnb/bankovni_rada/clenove_bankovni_rady/cnb_singer.html>.

padělané nebo pozměněné, odebírají banky a právnické osoby bez náhrady a předávají je České národní bance. Právnické osoby jsou oprávněny požadovat od osoby, která padělané bankovky a mince předložila, aby věrohodným způsobem prokázala svou totožnost. Odebrání padělaných bankovek a mincí oznámí právnická osoba, která je odebrala, orgánům činným v trestním řízení.

Česká národní banka stanoví vyhláškami:⁷⁵

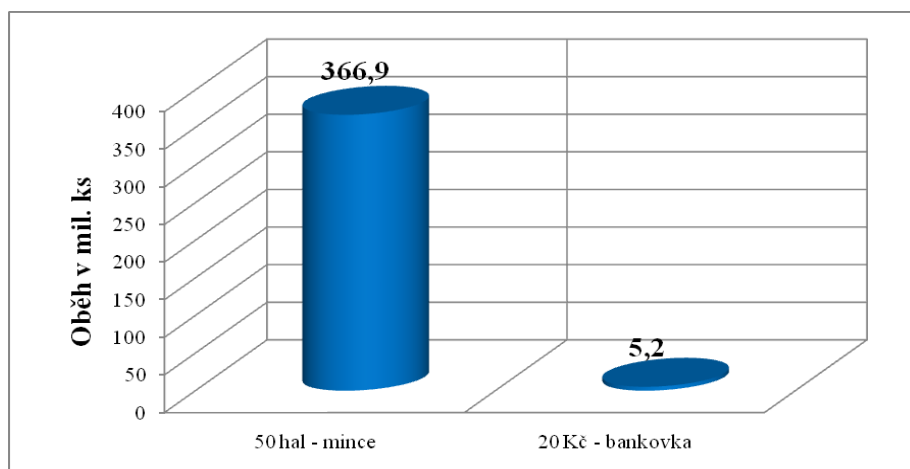
- nominální hodnoty, rozměry, hmotnost, materiál, vzhled a další náležitosti bankovek a mincí a jejich vydání do oběhu,
- postup fyzických a právnických osob při příjmu zákonných peněz a nakládání s nimi, včetně postupu při odebírání padělaných bankovek a mincí,
- poskytování náhrad za necelé a poškozené bankovky a mince,
- ukončení platnosti bankovek a mincí a způsob a dobu jejich výměny za jiné bankovky a mince,
- podmínky, za kterých lze reprodukovat symboly peněz nebo vyrábět předměty, které je úpravou napodobují.

5.5 Výše oběživa v ČR

Hodnota peněz v oběhu převyšuje 391 miliard korun a každým rokem stoupá. Významnou sumou, kterou tvoří přes dvě miliardy kusů bankovek a mincí, jsou již vyřazené a dosud obíhající bankovky a mince.

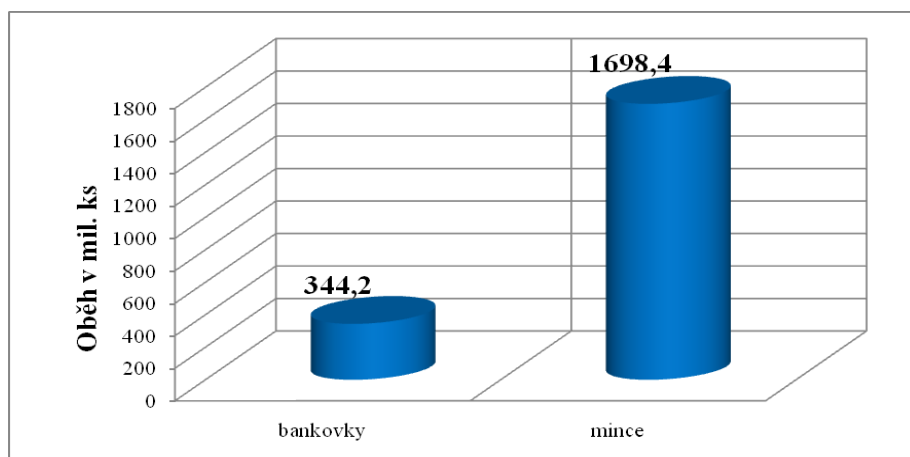
⁷⁵ *Emise bankovek a mincí.* [online]. Praha : ČNB, 2003, poslední revize 2011 [cit. 18. května 2011]. Dostupné na WWW: <http://www.cnb.cz/cs/legislativa/emise_penez/emise_bank_minci.html>.

Graf č. 1: Dosud obíhající vyřazená 20 Kč bankovka, 0,50 hal mince⁷⁶

I když tyto peníze nemají už svou cenu a platit s nimi nelze, u lidí jsou zřejmě oblíbené. Mnoho lidí je má „na památku“ schované. Také se dá předpokládat, hlavně u 50 haléřových mincí jejich velká ztrátovost. Přestože jsou padesátníky od září 2008 vyřazeny z oběhu, koluje mezi lidmi 183,4 mil. Kč⁷⁷, což je tzv. zisk z ražebného pro ČNB.

Graf č. 2: Poměr bankovek a mincí v oběhu ke dni 31. 12. 2010⁷⁸

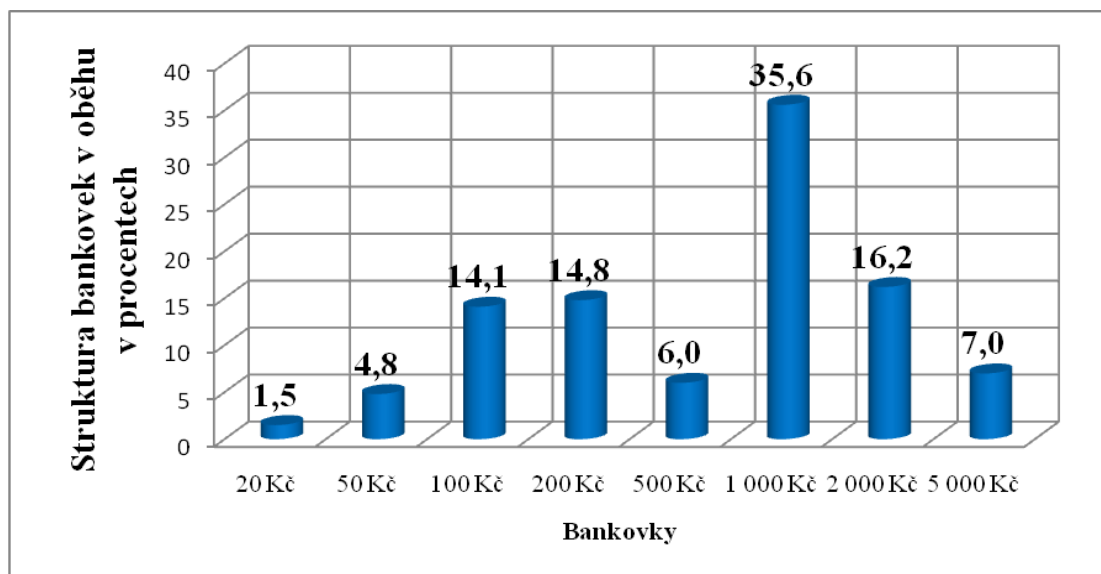
⁷⁶ *Struktura peněz v oběhu podle stavu ke dni 31.12.2010.* [online]. 2003, poslední revize 2011 [cit. 18. května 2011]. Dostupné na WWW: <http://www.cnb.cz/cs/platidla/obeh/struktura_/index.html>.

⁷⁷ *Struktura peněz v oběhu podle stavu ke dni 31.12.2010.* [online]. Praha : ČNB, 2003, poslední revize 2011 [cit. 18. května 2011]. Dostupné na WWW: <http://www.cnb.cz/cs/platidla/obeh/struktura_/index.html>.

⁷⁸ *Struktura peněz v oběhu podle stavu ke dni 31.12.2010.* [online]. Praha : ČNB, 2003, poslední revize 2011 [cit. 18. května 2011]. Dostupné na WWW: <http://www.cnb.cz/cs/platidla/obeh/struktura_/index.html>.

Bankovky tvoří 97,2 % z oběhu. Nejvíce koluje tisícovek, kterých je v oběhu cca 123 milionů kusů, a tvoří prakticky třetinu všech bankovek. Pokud by se všechny emitované tisícikoruny položily za sebou, vytvořily by pás dlouhý přes 19 tisíc kilometrů, což je polovina délky rovníku. Každou sedmou bankovku v oběhu tvoří stokoruna nebo dvousetkoruna.

Graf č. 3: Struktura bankovek v oběhu v procentech⁷⁹

Mincí je v oběhu 2,6 %. Přestože v mincích mezi lidmi koluje „jen“ deset miliard korun, je jich co do počtu kusů šestkrát víc než bankovek. V září 2008 se přestalo platit padesátníky, ovšem lidé jich dosud drží téměř 367 milionů za více než 183 milionů korun. V oběhu je nejvíce korun a dvoukorun. Naopak padesátikorunových mincí obíhá pouze 63 milionů kusů. Z oběhu byly od 1. dubna 2011 staženy papírové padesátikoruny.⁸⁰ ČNB tedy již od roku 2007 zajišťovala pouze výrobu padesátikorunových mincí a papírové padesátikoruny postupně stahovala z oběhu. Padesátikorunová mince z bimetallického kovu je v oběhu od roku 1993. A v tomto roce

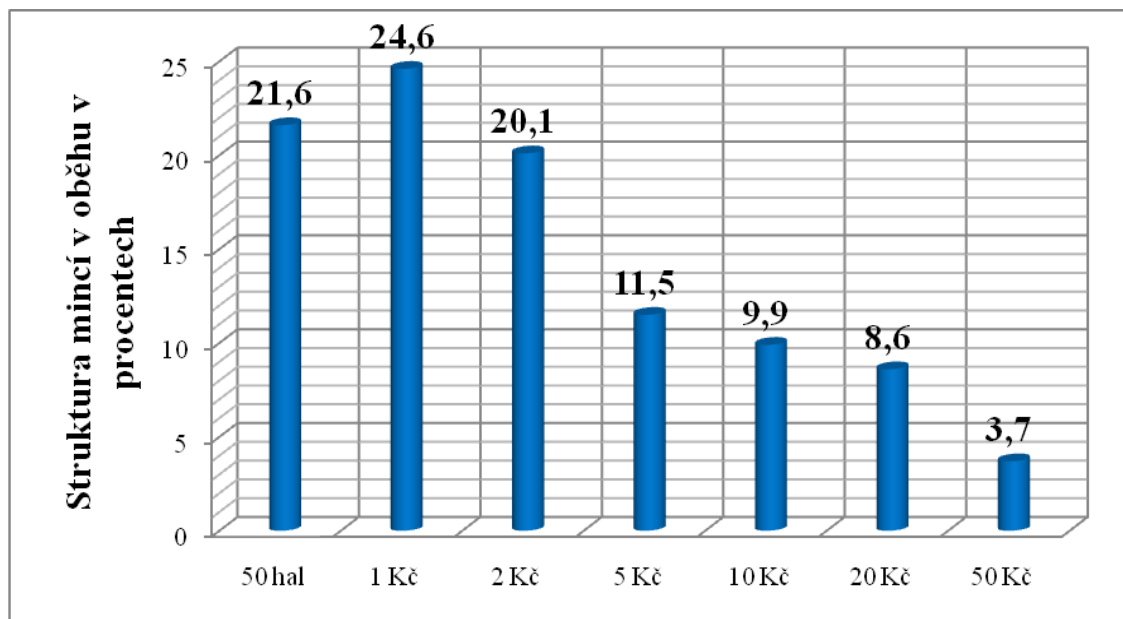
⁷⁹ BUŘÍNSKÁ, B. *V oběhu je stále 288 milionů v neplatných dvacích a padesátnících* [online]. 1999, poslední revize 2011 [cit. 20. května 2011]. Dostupné na WWW: <http://finance.idnes.cz/v-obehu-je-stale-288-milionu-v-neplatnych-dvacich-a-padesatnicich-pw6-/bank.asp?c=A110224_131351_bank_bab>.

⁸⁰ BUŘÍNSKÁ, B. *V oběhu je stále 288 milionů v neplatných dvacích a padesátnících* [online]. 1999, poslední revize 2011 [cit. 20. května 2011]. Dostupné na WWW: <http://finance.idnes.cz/v-obehu-je-stale-288-milionu-v-neplatnych-dvacich-a-padesatnicich-pw6-/bank.asp?c=A110224_131351_bank_bab>.

jí odborníci časopisu World Coin News udělili titul Best Trade Coin, což dokazuje, že tato mince je jednou z nejlepších na světě.⁸¹

Od 1. dubna 2011 se poměr mezi bankovkami a mincemi v oběhu sjednotí. Lidé mohou platit jak šesti druhy bankovek o nominálech 100, 200, 500, 1 000, 2 000 a 5 000 korun, tak šesti druhy mincí o nominálech 1, 2, 5, 10, 20 a 50 korun.⁸²

Graf č. 4: Struktura mincí v oběhu v procentech⁸³

Do celkové hodnoty peněz v oběhu je nutné započítat i zlaté nebo stříbrné pamětní mince, které při různých příležitostech Česká národní banka vydává několikrát do roka. Teoreticky je možné těmito mincemi zaplatit, ovšem jejich cena je několikanásobně vyšší než uvedená nominální hodnota. V oběhu je nyní 1,8 milionů kusů pamětních mincí v hodnotě 889 milionů korun.

Životnost bankovek

Bankovky vydrží v oběhu tři až čtyři roky. Přitom obecně platí, čím vyšší nominální hodnota, tím vyšší životnost. Je to dáno tím, že s bankovkami vyšší hodnoty

⁸¹ BUŘÍNSKÁ, B. *Zkontrolujte si peněženky, papírová padesátikoruna končí* [online]. 1999, poslední revize 2011 [cit. 20. května 2011]. Dostupné na WWW: <http://finance.idnes.cz/zkontrolujte-si-penezenky-papirova-padesatikoruna-konci-p3t-viteze.asp?c=A110322_164151_viteze_bab>.

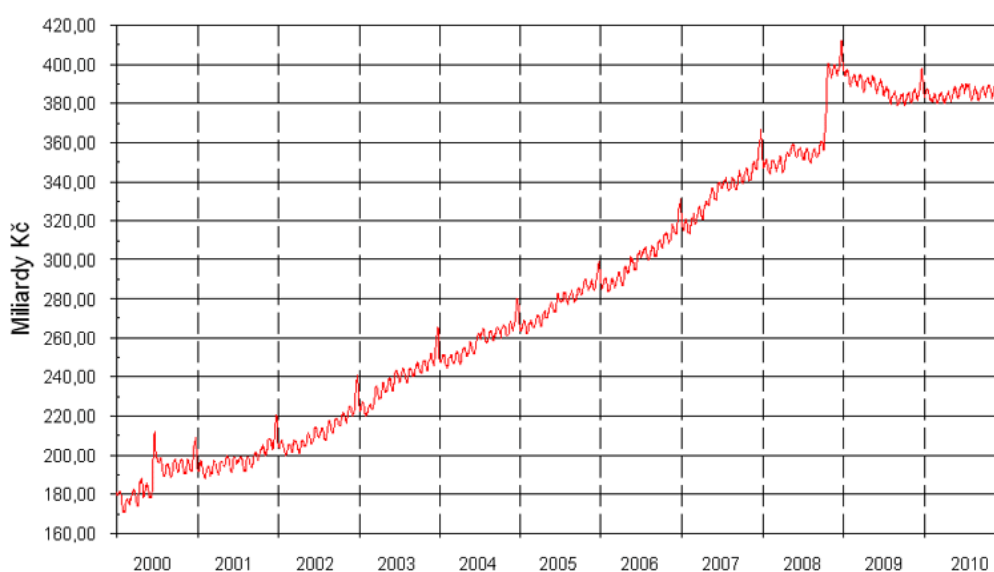
⁸² BUŘÍNSKÁ, B. *Zkontrolujte si peněženky, papírová padesátikoruna končí* [online]. 1999, poslední revize 2011 [cit. 20. května 2011]. Dostupné na WWW: <http://finance.idnes.cz/zkontrolujte-si-penezenky-papirova-padesatikoruna-konci-p3t-viteze.asp?c=A110322_164151_viteze_bab>.

⁸³ BUŘÍNSKÁ, B. *V oběhu je stále 288 milionů v neplatných dvacích a padesátnících* [online]. 1999, poslední revize 2011 [cit. 20. května 2011]. Dostupné na WWW: <http://finance.idnes.cz/v-obehu-je-stale-288-milionsu-v-neplatnych-dvacich-a-padesatnicich-pw6-/bank.asp?c=A110224_131351_bank_bab>.

lidé zacházejí šetrněji, protože mají vyšší cenu. Konkrétně tisícikoruna má dlouhodobou průměrnou životnost asi pět let. Bankovky vyřazené z oběhu ČNB po kontrole pravosti skartuje a tuto drť dále vysokým tlakem lisuje do takzvaných briketek. Ty potom putují do spalovny.

Mince mají životnost až desítky let. Stále ještě jsou v oběhu mince, které byly vyrobeny v roce 1993 při vzniku české měny. Mince se po kontrole pravosti takzvaně demonetizují, to znamená, že se jejich povrch znehodnotí či naruší tak, aby mince nemohly být dále zneužity např. rozstřížením mincí napůl.⁸⁴

Graf č. 5: Vývoj výše oběživa od 1. 1. 2000 do 31. 12. 2010⁸⁵

⁸⁴ BUŘÍNSKÁ, B. *V oběhu je stále 288 milionů v neplatných dvacích a padesáticích* [online]. 1999, poslední revize 2011 [cit. 20. května 2011]. Dostupné na WWW: <http://finance.idnes.cz/v-obehu-je-stale-288-milions-v-neplatnych-dvacich-a-padesatnicich-pw6-/bank.asp?c=A110224_131351_bank_bab>.

⁸⁵ *Vývoj výše oběživa* [online]. Praha : ČNB, 2003, poslední revize 2011 [cit. 20. května 2011]. Dostupné na WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/platidla/obeh/obezivo_velke.gif>.

6 PADĚLÁNÍ BANKOVEK A PLATEBNÍCH KARET A JEJICH PRÁVNÍ ÚPRAVA

6.1 Rozdělení padělků

Padělky přibýly zejména v devadesátých letech, kdy se republika otevřela světu. Naprostá většina u nás zadržených padělků naší měny je řazena do třetího stupně zpěti stupňů nebezpečnosti.⁸⁶

1. stupeň - Velmi nebezpečný

Jedná se o padělky, u kterých jsou použity stejné tiskové techniky jako u originálů, ochranné prvky jsou napodobeny dokonale.

2. stupeň - Nebezpečný

Tisková technika není shodná, ochranné prvky jsou napodobeny částečně. Barevný vjem velmi dobrý. Pouhým okem může padělek této skupiny uniknout.

3. stupeň - Zdařilý

Řadí se sem padělky zhotovené laserovými nebo inkoustovými tiskárnami. Technika tisku se tím velmi liší a mnoho ochranných prvků schází.

4. stupeň - Méně zdařilý

Platí zhruba to samé co u skupiny zdařilý, ale jde o horší provedení. Na jeho úspěšné udání do oběhu se musí padělatel spolehnout na laxní přístup příjemce nebo nepříznivé světelné prostředí.

5. stupeň – Neumělý

Jsou rozpoznatelné na první pohled. Jde o amatérské kresby. K oklamání pouze ve výjimečných případech.

⁸⁶ PEKÁREK, J. *Poznáte padělek*. Praha : Pragoeduca, 2000, s. 58.

6.2 Padělaná platidla v ČR

V roce 2010 bylo na našem území zadrženo 4986 českých bankovek a mincí v celkové hodnotě 4,84 milionu korun. Naprostá většina zadržovaných padělků českých bankovek byla stejně jako v roce 2008 vytištěna na inkoustových tiskárnách. Na zadržení těchto padělků se podíleli policisté, banky a obchodníci. Z českých bankovek byla nejčastěji padělána nominální hodnota pětisetkoruny, dále se stále objevovali padělané bankovky v hodnotě 50, 100, 200 Kč, kterým člověk nedává tolik pozornosti jako bankovkám s vyšší nominální hodnotou, a proto je jich v oběhu stále velké množství. Padělků bankovek a mincí zahraničních měn bylo v roce 2009 v Česku zadrženo celkem 1543 kusů, v roce 2008 to bylo 3190 kusů. Jejich hodnota činila téměř 2,9 milionu korun, v roce 2008 to bylo 7,2 milionu korun. Výrazně se snížil počet padělků eur, naopak počty padělků dolarových bankovek výrazně stouply.⁸⁷

Tabulka č. 1: Padělané a pozměněné bankovky a mince zadržené v oběhu a Policií ČR na území ČR v roce 2009⁸⁸

Zadrženo	v oběhu	policíí	celkem
Padělané bankovky CZK	3 424	165	3 589
Padělané bankovky EUR	772	1 973	2 745
Padělané bankovky USD	216	1	217
Padělané bankovky ostatní	134	0	134
Padělané mince CZK	73	0	73
Padělané mince ostatní	69	0	69
Pozměněné bankovky a mince CZK	22	0	22
Pozměněné bankovky a mince ostatní	4	0	4
Celkem	4 714	2 139	6 853

Většina padělků českých bankovek byla i v roce 2009 hodnocena jako „méně zdařilá“ (přesně 2 974 kusů, tj. 82,9 %). České bankovky a mince jsou v mezinárodním srovnání velmi bezpečné a patří k nejméně padělaným. Výzkum, vývoj a aplikace ochranných prvků českých peněz patří ke světové špičce. Péče o peněžní oběh a zajištění jeho bezpečnosti je jednou z hlavních priorit centrální banky.

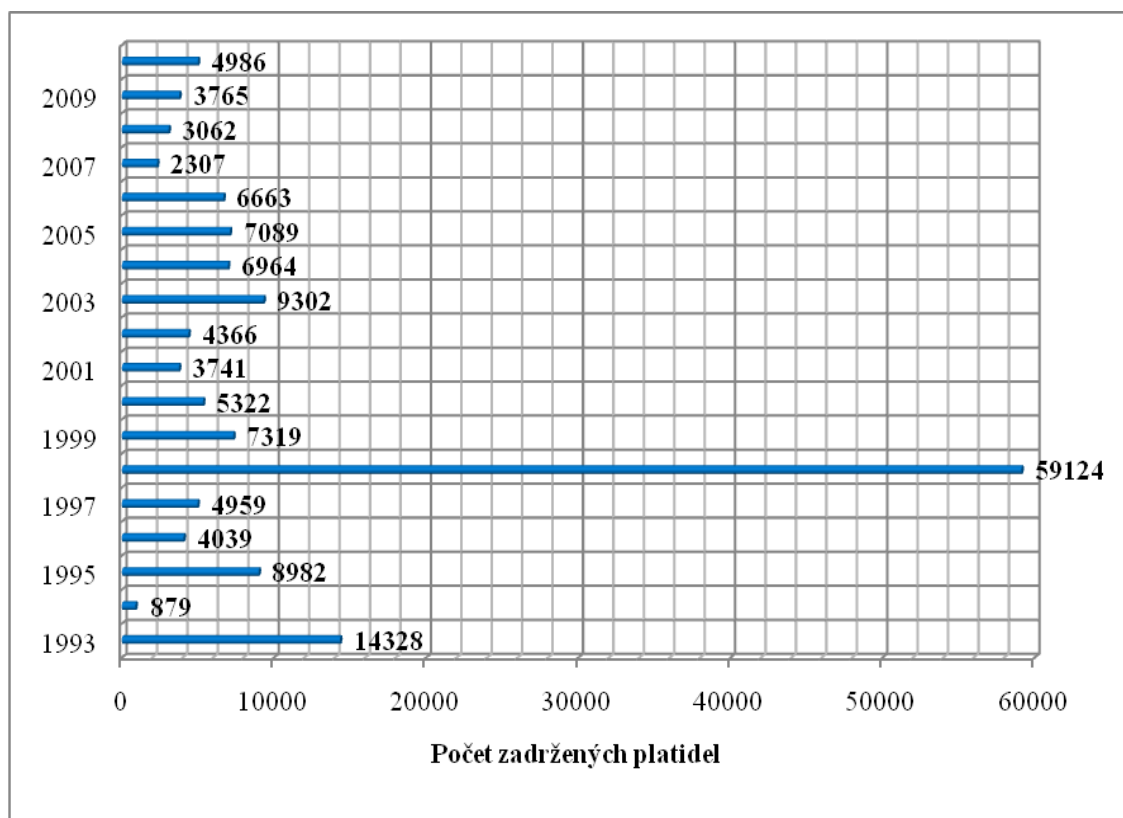
Přestože v roce 2009 bylo zadrženo více padělků české měny, je celkový počet opět velice nízký. Ve srovnání s eurem jsme na jedné sedmině, počítáme-li padělky vůči

⁸⁷ *Počet padělaných bankovek a mincí loni mírně klesl* [online]. 2006, poslední revize 2011 [cit. 3. června 2011]. Dostupné na WWW: <http://www.tyden.cz/rubriky/byznys/cesko/pocet-padelanych-bankovek-a-minci-loni-mirne-klesl_195038.html>.

⁸⁸ PETRUŠ, M. *Padělky české měny zůstávají málo nebezpečné* [online]. Praha : ČNB, 2003, poslední revize 2011 [cit. 3. června 2011]. Dostupné na WWW:<http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/tiskove_zpravy_cnb/2010/20100301_padelky_2009.html>.

celkovému počtu bankovek v oběhu. Zatímco v ČR v roce 2009 připadl přibližně jeden zadržovaný padělek bankovky na 97 500 kusů bankovek v oběhu, v zemích platících eurem byl zachycen v průměru jeden padělek na 13 850 kusů bankovek v oběhu. Ochranu české měny ČNB zvýšila inovací bankovek v nominálních hodnotách 500 Kč, 1000 Kč, 2000 Kč a 5000 Kč v letech 2007 až 2009. Vyšší ochrana proti padělání zahrnovala změnu stávajících ochranných prvků, doplnění nových ochranných prvků a další úpravy vzhledu. Souhrnný přehled počtu padělaných platidel v ČR znázorňuje graf č. 6.⁸⁹

Graf č. 6: Celkový počet padělaných a pozměněných platidel zadržovaných na území ČR v letech 1993 - první čtvrtletí 2011⁹⁰

6.3 Padělání platebních karet (skimming)

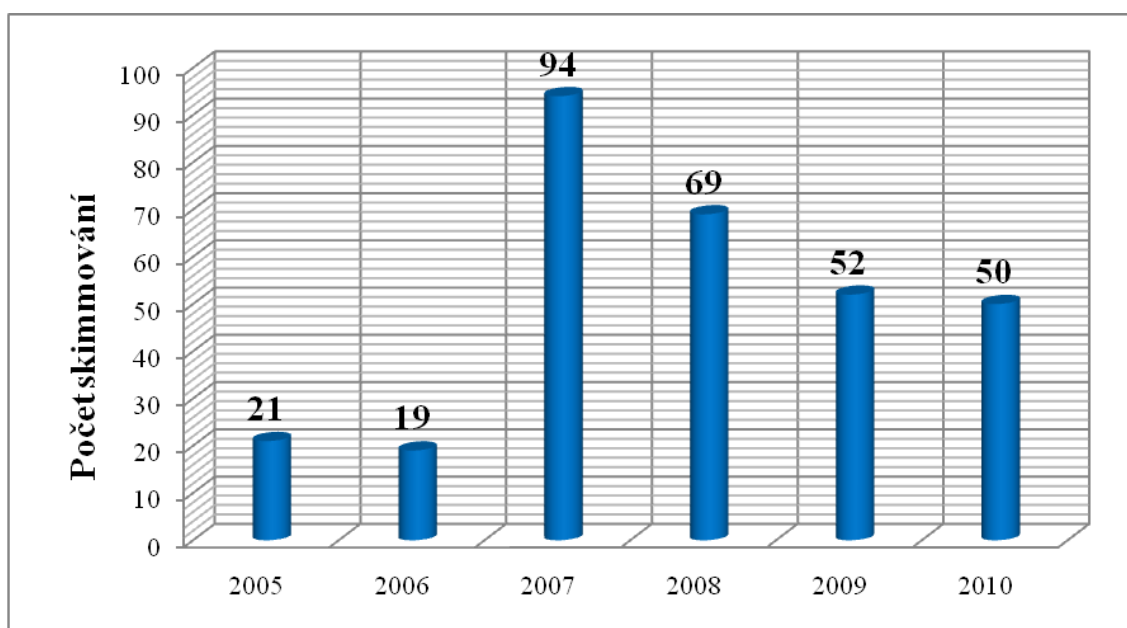
Jako „skimming“ je označováno podvodné jednání, při kterém pachatelé (padělatelé platebních karet) zkopírují údaje z magnetického proužku karty bez vědomí

⁸⁹ PETRUŠ, M. *Padělky české měny zůstávají málo nebezpečné* [online]. Praha : ČNB, 2003, poslední revize 2011 [cit. 3. června 2011]. Dostupné na WWW: <http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/tiskove_zpravy_cnb/2010/20100301_padelky_2009.html>.

⁹⁰ *Počty zadržovaných padělků v letech 1993 - 2010* [online]. Praha : ČNB, 2003, poslední revize 2011 [cit. 3. června 2011]. Dostupné na WWW: <http://www.cnb.cz/cs/platidla/padelky/pad_celkem.html>.

právoplatného držitele karty. Tyto údaje následně nahrají na novou padělanou platební kartu. Ke zkopírování platebních karet nejčastěji dochází u bankomatů, kde podvodníci prostřednictvím speciálního kopírovacího zařízení zkopírují všechna data z magnetického proužku karty a použijí je rovněž k výrobě padělku. Tento způsob skimmingu je nejrozšířenější. Dalším způsobem, kde k padělání dochází, je u obchodníků, kde nepoctivý pracovník obchodní společnosti zkopíruje údaje z magnetického proužku karty před vrácením zákazníkovi a takto získané údaje použije nebo dále předá k výrobě padělané karty. K uvedenému podvodnému jednání dochází nejčastěji v barech, restauracích, někdy na čerpacích stanicích nebo v hotelech. Počty takto padělaných karet na území ČR za období 1. 1. 2005 do 31. 12. 2010 zaznamenává graf 4.⁹¹

Graf č. 7: Statistický přehled počtu skimmování na území ČR za období 1. 1. 2005 do 31. 12. 2010⁹²

6.4 Zneužití platebních karet⁹³

Zneužití osobou blízkou. Velkou část podvodů spáchají blízcí příbuzní, děti, přátelé, spolupracovníci. Zjistit údaje o platební kartě je pro ně velmi snadné a použít pak kartu např. k platbě na internetu ještě snazší.

⁹¹ *Skimming* [online]. 2001, poslední revize 2010 [cit. 7. července 2011]. Dostupné na WWW: <<http://www.policie.cz/clanek/skimming.aspx>>.

⁹² *Skimming* [online]. 2001, poslední revize 2010 [cit. 7. července 2011]. Dostupné na WWW: <<http://www.policie.cz/clanek/skimming.aspx>>.

⁹³ CHVÁTAL, D. *Rizika platebních karet* [online]. 1998, poslední revize 2008 [cit. 7. července 2011]. Dostupné na WWW: <<http://www.mesec.cz/clanky/rizika-platebnich-karet/>>.

Zneužití osobou cizí. Mezi rizikovou skupinu patří především starší občané, kteří si někdy nevědí rady s obsluhou bankomatu nebo platbou požádají o pomoc osobu cizí, která tak získá kompletní údaje o kartě, často i s PIN kódem.

Libanonská smyčka. Dnes již ojedinělý způsob, který způsobí, že platební karta se nedostane do bankomatu, ale ani zpět. Podvodník je v blízkém okolí a postiženému nabídne pomoc s podmínkou zadání PIN. Ta se nezdaří, klient odchází bez karty, kterou podvodník následně vytáhne zpět a zneužije ji, než dojde k její blokaci. Proti tomuto způsobu dnes existuje účinná obrana, kterou banky implementovaly na bankomaty. S touto formou jsme se setkali v roce 2001.

Skrytá kamera. Má za úkol zjistit PIN kód, často je v kombinaci s libanonskou smyčkou. Obrana spočívá ve skrytém zadávání PIN.

Dotekové senzory. Poměrně vzácný způsob získání PIN kódu spočívá v instalaci senzorů na klávesnici bankomatu. Opět je jeho účelem získat PIN. Bývá kombinován s účelovou krádeží, přepadením nebo jiným způsobem, jak se zadrží karta postiženého. Obrana neexistuje.

Prostá krádež. Nejjednodušší a nejčastější způsob zneužití karty. Do doby zjištění ztráty a následné blokace karty má zloděj šanci získat finanční prostředky buď zadáním PIN, pokud ho zná, nebo platbou. Většinou se snaží napodobit podpis, což je velmi snadné a účinné. Proto míří k nejbližšímu obchodníkovi nebo bankomatu, kde lze utratit nejvíce peněz. V omezené míře se snaží kartu zneužít na imprinteru nebo pro platby na internetu. Bránit se lze pravidelnou kontrolou, zda máte kartu u sebe a rychlou blokací v případě ztráty. Účinnou, byť ne stoprocentní pomoc představují čipové karty, karty s fotografií a neuvádění PIN na kartu nebo v její blízkosti. Ztráty lze minimalizovat pojištěním nebo stanovením denního limitu výběru.

Přepadení. Ojedinělý, ale reálný způsob zneužití. Bránit se většinou nelze, finanční ztrátu lze minimalizovat jen vhodným pojištěním (musí se přepadení a násilí prokázat) anebo účelovým špatným zadáním PIN, jste-li přepadeni u bankomatu. To však může mít další rizika.

Phishing. Riziko spočívá v tom, že zpravidla do e-mailového formuláře vyplní dotyčná osoba číslo své platební karty s dalšími osobními údaji. E-mail je samozřejmě podvodný a pokud to osoba nezjistí a údaje sdělí, podvodník má cestu k penězům otevřenou. Toto riziko může být zvýšené např. při použití některých platebních portálů (např. PayPal.com, moneybookers.com apod.), kdy sice u podvodného e-mailu se nezadáva číslo platební karty, ale podvodník se takto dostane na účet platebního portálu. Ten je často s platební kartou spojený a peníze jsou pak dostupné. Obranou je na

podobné e-maily zásadně nereagovat a do e-mailu svoje číslo karty nebo přihlašovací údaje nikdy nesdělovat.

Zneužití na internetu. Tento široký pojem často znamená obavy ze zneužití karty při placení na internetu. Problém spočívá hlavně v riziku přístupu narušitele do databáze obchodníka, který má evidenci karet svých zákazníků. V České republice je toto riziko prakticky vyloučeno vzhledem k provozování internetových plateb pomocí 3D Security. Toto riziko může být zvláště u amerických a asijských obchodníků, v Evropě je rovněž minimální. Obrana je využívat jen zabezpečené formy platby, vhodné jsou kreditní nebo virtuální karty. U debetních karet hrozí teoreticky vyčerpání účtu do výše limitu karty. V případě zneužití jsou následné reklamace většinou úspěšné, obchodník raději uhradí zpět zneužitá prostředky, než by přišel o důvěru zákazníků. Občas toto riziko kryje i pojištění.

Zneužití obchodníkem. Úmyslné provedení platby na základě informací o kartě, případně na základě fyzické přítomnosti karty. Zde se nepočítají tzv. duplicitní platby, kdy si prodejce dvakrát strhne totožnou částku (prokazatelný omyl). Riziko je větší, pokud je daný obchodník napojen na další podvodníky, kteří mu dodávají tzv. „horké karty“ (kradená karta, která ještě není blokována). Reklamační řízení bývá úspěšné, ale táhne se dlouho.

Zneužití nedoručené karty. Většina bank v ekonomicky aktivních zemích zasílá platební karty svým klientům poštou v oddělené zásilce od PIN. Některé takto doručované karty jsou však během přepravy odcizeny a zneužity. V České republice poštou zasílané karty banky blokují, takže jsou neaktivní. Riziko je jen u embosovaných karet, a to použitím na imprinteru. Toto riziko na sebe přebírá banka, přesto se můžete v některých obchodních podmínkách vyskytnout klauzule, že za toto riziko je odpovědný klient. Řešení takovéto reklamace by bylo velmi zajímavé.

Padělky karet. Na padělcích se nejvíce podílejí kriminální skupiny z oblasti jihovýchodní Evropy, zemí bývalého SSSR, západní Evropy a Afriky. Bránit se nelze, to je věcí banky a policie. Proti padělkům se brání samotné karetní společnosti i banky zaváděním nejrůznějších ochranných prvků a technického zabezpečení viz kapitola 6.5.

Platby na dálku. Zaplatit zboží nebo službu telefonicky láká mnoho držitelů karet, ale i podvodníků. U nás se s tím moc nesetkáme, ale v případě ztráty karty v zahraničí jde o jeden z nejčastějších způsobů jejího zneužití. Tento druh transakcí tvoří asi 26 % všech podvodů s platebními kartami (včetně plateb na internetu). Reklamace jsou účinné, ale zdlouhavé. Pomůže pojištění a rychlá blokáce.

Podvodná žádost o kartu. Velmi vzácným způsobem je zneužití osobních údajů, díky nimž je podvodníkovi vydána kreditní karta. Ten s ní platí a účet chodí osobě podvedené. Dokazování je problematické a stojí postiženého mnoho úsilí i finančních prostředků, podobně jako při jakémkoliv jiném podvodu s odcizením identity. Doporučení spočívá v ochraně osobních dokladů před ztrátou a krádeží a nesdělovat osobní údaje neznámým lidem nebo společností.

Omyl klienta. Část podvodů se šetřením objasní jako omyl klienta, který např. zapomněl na internetovou transakci nebo nerozpoznal na výpisu označení obchodníka (rozdílné označení obchodu a poté karetní transakce).

6.5 Trestné činy proti měně

Padělání a pozměňování peněz je nejnebezpečnější trestný čin proti měně, stíhaný i na základě mezinárodních úmluv. Z toho vyplývá, že chráněny před paděláním a pozměňováním jsou nejen české, ale i cizozemské peníze.

Padělanými penězi jsou jakékoliv napodobeniny, které vzhledem ke své kvalitě mohou být při jejich udávání, třeba jen za určitých okolností, zaměněny s pravými penězi. Jestliže však pachatel předstírá, že předává pravé peníze, přitom jde o jejich napodobeniny, které vůbec nemohou plnit funkci oběživa nebo platidla (např. bankovce přizpůsobený kus papíru nebo výstřižek z novin), pak neudává padělané peníze, ale pouze jiného uvádí v omyl, což je také trestným činem.

Paděláním se rozumí úplné vyhotovení peněz bez oprávnění tak, aby vypadaly jako pravé (např. fotograficky, obkreslením, ražením, odléváním, na kopírovacích přístrojích apod.). Padělání je i sestavování bankovek z částí jiných platných peněz. Nezáleží na zdařilosti padělku. Při pozměňování pachatel upravuje peníze, jež byly vzaty do oběhu, tak, aby se podobaly penězům, jež jsou v oběhu, nebo peníze nižší hodnoty na peníze hodnoty vyšší. Udávání padělaných peněz se rozumí jejich uvádění do oběhu nejrozličnějšími způsoby, např. placením, směnou či darováním.

Za trestný čin je považováno i poškozování peněz, které vede k jejich znehodnocování nejrozličnějšími způsoby (např. poškozováním různými nápisy, obtahováním, poskvřňováním, propalováním, deformováním mincí), jehož následkem je zkrácení životnosti peněz nebo potřeba je okamžitě stáhnout z oběhu.⁹⁴

⁹⁴ KUCHTA, J., et al. *Hospodářská trestná činnost*. Brno : Masarykova univerzita, 2007, s. 33 - 36.

6.6 Padělání stravenek

Stravenky jsou často lépe chráněné proti padělání než bankovky. Na každé stravence je kromě ochranných prvků jako hologramy, kovový proužek nebo hlubotisk také čárový kód a číslo. Firma, která stravenku vydává, ví přesně, která firma dostala jakou sérii, a tak má dokonalou kontrolu nad jejich oběhem. Žádnou padělanou nebo nikdy nevydanou stravenku neproplatí.

Pro firmu Sodexho vytiskne ročně Státní tiskárna cenin (kromě bankovek a stravenek vyrábí tiskárna také občanské průkazy a pasy, kolky na cigarety, kupóny na městskou hromadnou dopravu, jízdenky Českých drah a některých autobusových dopravců nebo šeky a cenné papíry) asi 90 milionů kusů „gastroturek“ v nominálních hodnotách od 30 do 85 korun. Jejich celková nominální hodnota pro Česko a Slovensko se pohybuje kolem čtyř miliard korun (včetně dárkových šeků).

Firma funguje jako „správce peněz“, proto se musí všemožně bránit proti padělatelům. Firma totiž získá peníze od firem, které rozdají stravenky pracovníkům. Ti je utratí v obchodech a restauracích, které je vrátí zpět do firmy vydávající stravenku a inkasují peníze.

Výroba stravenek je pod bedlivou bezpečnostní kontrolou od začátku do konce. Musí evidovat všechny archy, které jdou do tisku, všechny zmetky a samozřejmě i všechny kusy potištěné daty od zákazníka.

Vzhledem k široké použitelnosti a zároveň zneužitelnosti stravenek je ochrana při výrobě prakticky na stejné úrovni jako při výrobě bankovek.⁹⁵

⁹⁵ KRATOCHVÍL, L. *Nezájem o bankovky nahrazují stravenky*. 1999, poslední revize 2011 [cit. 24. července 2011]. Dostupné na WWW: <http://ekonomika.idnes.cz/nezajem-o-bankovky-nahrazuji-stravenky-fcy-/ekonomika.aspx?c=A021017_142644_ekonomika_klu>.

ZÁVĚR

Padělání peněz není pouze současný fenomén způsobený ekonomickou krizí, jak by se na první pohled mohlo zdát. S tímto společensky škodlivým jednáním se lidstvo setkávalo odedávna a vždy se ho určitým způsobem snažilo korigovat. Ať již hrozbou tělesných trestů (useknutí ruky ve středověku, atp.) nebo hrozbou trestu odnětí svobody (nejčastěji ukládaným nápravným opatřením dnes). Proto, aby se zamezilo pokusům o padělání, hraje nejdůležitější roli v současném ekonomicky zaměřeném světě jediná instituce a to Česká národní banka. ČNB jakožto hlavní nástroj státní politiky udržuje dohled nad měnovou politikou a plní tak nepostradatelnou funkci při udržování cenové stability a emisi bankovek.

Do současné doby ČNB emitovala a vydala do oběhu bankovky v hodnotě převyšující 391 miliard korun. Toto číslo každým rokem roste a není tvořeno pouze platnými bankovkami a mincemi. Jakožto významnou část tohoto objemu emitovaných peněz tvoří již vyřazené bankovky a mince. V letošním roce (2011) se staly neplatnými papírové padesátikorunové bankovky a v roce 2008 padesátihaléřové mince. Těchto padesátihaléřových mincí mezi lidmi stále koluje cca 183,4 mil. Kč. Jelikož už se nepřepokládá návratnost těchto cca 366,8 mil kusů padesátihaléřových mincí, představuje jejich hodnota tzv. zisk z ražebného pro Českou národní banku i na stažení peněz lze tedy vydělat.

Podle zjištěných údajů, tvoří bankovky 97,2 % hodnoty peněz v oběhu a mince 2,6 % (zbylá 0,2 % z celkového počtu bankovek představují pamětní mince). Ve srovnání s množstvím kusů jednoznačně mince převyšují množství bankovek. Nejvíce se z mincí v oběhu vyskytují koruny a dvoukoruny, jejich počet dosahuje bezmála 50 % celkového počtu mincí. U bankovek se nejčastěji vyskytuje hodnota 1000 Kč, která tvoří cca 36 % celkového počtu bankovek. Naopak nejméně emitovanou platnou bankovkou je pětisetkoruna (6 %) následovaná pětistícovou bankovkou (7 %) celkového počtu bankovek v oběhu. Do celkové hodnoty peněz v oběhu je také nutné započítat i zlaté nebo stříbrné pamětní mince, jež ČNB vydala 1,8 milionů kusů, což odpovídá hodnotě 889 milionů korun.

Důležitým měřítkem pro emisi bankovek a mincí je též jejich životnost. Bankovky vydrží v oběhu tři až čtyři roky. Obecně platí, čím vyšší nominální hodnota, tím vyšší životnost. Je to způsobeno tím, že s bankovkami vyšší hodnoty se zachází šetrněji, z důvodu vyšší ceny. Konkrétně tisícikoruna má dlouhodobou průměrnou

životnost asi pět let. Mince mají životnost až desítky let. Stále ještě jsou v oběhu mince, které byly vyrobeny v roce 1993 při vzniku české měny.

České bankovky patří mezi „špičku“ v ochraně před paděláním. Jsou jednou z nejméně padělaných a nejnepříjemněji padělatelných měn světa. V roce 2010 bylo na našem území zadrženo 4986 padělaných českých bankovek a mincí v celkové hodnotě 4,84 milionu korun. V roce 2009 bylo zadrženo „jen“ 3589 padělků české měny. I když se může zdát, že počet padělků se zvyšuje, ve srovnání s porovnáním počtu padělků na počet bankovek v oběhu si Česká republika stále vede dobře. V porovnání se zeměmi platící eurem, kde v roce 2009 připadl jeden padělek na 13 850 kusů bankovek v oběhu, v ČR připadl jeden padělek na 97 500 kusů bankovek v oběhu. Mezi padělky se vyskytují téměř všechny hodnoty. Nejčastěji je padělána pětisetkoruna a bankovky s menší nominální hodnotou, které lze snadněji udat do oběhu. Většina z nich byla hodnocena jako „méně zdařilá“, také díky kvalitním ochranným prvkům měny. Tyto prvky byly postupně v letech 2007 až 2009 inovovány a dočkaly se jich bankovky v nominální hodnotě 500 Kč, 1000 Kč, 2000 Kč a 5000 Kč. Ostatní bankovky jsou stále kvalitně chráněny kombinací dalších ochranných prvků, které tak v pokusech o jejich padělání činí nepřekonatelnou překážku.

S obdobnými ochrannými prvky se můžeme setkat také u platebních karet, které jsou nepostradatelným platebním prostředkem dnešní doby. Všechna tato platidla, ceniny (například ve formě stravenek) a cenné papíry tvoří soustavu hotovostního a bezhotovostního platebního prostředku ve státě, kterou je v rámci udržení ekonomické stability potřeba chránit proti paděláním. Dnes, v období doznívající ekonomické krize, se stále potýkáme s novými pokusy o padělání platebních prostředků, z důvodu snížené koupěschopnosti obyvatelstva a tudíž je zapotřebí stále vyvíjet nová a nová ochranná opatření. Techniky padělatelů se stále zdokonalují, a proto je nutné i nadále modernizovat výrobu platidel a jejich ochranných prvků.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Literární zdroje

1. *Česká národní banka*. Praha : Česká národní banka, 2003. 39 s.
2. Česko. Zákon č. 40/2009 Sb. zákon trestní zákoník. In *Sbírka zákonů*, Česká republika. 2009, částka 11, s. 354–464.
3. Česko. Zákon č. 136/2011 Sb. o oběhu bankovek a mincí a o změně zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů*, Česká republika. 2011, částka 52, s. 1315–1328.
4. HÁSKOVÁ, J., et al. *Československé bankovky, státovky a mince 1919 - 1992*. Praha : Lunarion, 1993. 132 s. ISBN 80-85774-05-4.
5. HLINKA, B., RADOMĚRSKÝ, P. *Peníze celého světa*. Praha : Mladá Fronta, 1987. 296 s.
6. INNES, B. *Falza a padělky*. Praha : Euromedia Group, 2006, 256 s. ISBN 80-242-1706-6.
7. JEŽEK, T. *Peníze a trh*. Praha : Portál, 2002. 148 s. ISBN 80-7178-685-3.
8. JÍLEK, J. *Peníze a měnová politika*. Praha : Grada, 2004. 742 s. ISBN 80-247-0769-1.
9. KUČHTA, J., et al. *Hospodářská trestná činnost*. Brno : Masarykova univerzita, 2007, 111 s. ISBN 978-80-210-4256-8.
10. KUČHTA, J., et al. *Kriminologie II. část*. Brno : Masarykova univerzita, 1993. 102 s. ISBN 80-210-0681-1.
11. KUNERT, J., NOVOTNÝ, J., *Centrální bankovníctví v českých zemích*. Praha : Česká národní banka, 2008. 183 s. ISBN 978-80-87225-06-6.
12. NOHEJLOVÁ-PRÁTOVÁ, E. *Základy numismatiky*. Praha : Academia, 1986. 336 s.
13. PEKÁREK, J. *Poznáte padělek*. Praha : Pragoeduca, 2000. 78 s. ISBN 80-85856-84-0.
14. PETRÁŇ, Z., RADOMĚRSKÝ, P. *Základy české numismatiky*. Praha : Libri, 1996. 349 s. ISBN 80-85983-09-5.
15. REVENDA, Z., et al. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. Praha : Management Press, 2000. 634 s. ISBN 80-7261-031-7.
16. SÉM, J. *Papírové peníze na území Československa 1762 – 1967*. Liberec : Česká numismatická společnost. 1967. 86 s.

17. SÉM, J. *Poznáváme a sbíráme papírové peníze*. Hradec Králové : Česká numismatická společnost, 1974. 144 s.
18. SPÁČIL, B. *Česká měna od dávné minulosti k dnešku*. Praha : Orbis, 1974. 177 s.
19. ŠOUŠA, J., ŠŮLA, J. *Peníze v proměnách moderní doby*. Pelhřimov : Nová tiskárna Pelhřimov, 2006. 369 s. ISBN 80-86559-60-2.
20. VOREL, P. *Od pražského groše ke koruně české*. Praha : Rybka Publishers. 2000. 551 s. ISBN 80-86182-36-3.

Elektronické zdroje

1. *Česká mincovna zaznamenala loni propad tržeb i zisku* [online]. 2005, poslední revize 2011 [cit. 30. června 2011]. Dostupné na WWW: <<http://www.financninoviny.cz/zpravodajstvi/zpravy/ceska-mincovna-zaznamenala-loni-propad-trzeb-i-zisku/657996>>.
2. BUŘÍNSKÁ, B. *V oběhu je stále 288 milionů v neplatných dvackách a padesátnicích* [online]. 1999, poslední revize 2011 [cit. 20. května 2011]. Dostupné na WWW: <http://finance.idnes.cz/v-obehu-je-stale-288-milionu-v-neplatnych-dvackach-a-padesatnicich-pw6-/bank.asp?c=A110224_131351_bank_bab>.
3. BUŘÍNSKÁ, B. *Zkontrolujte si peněženky, papírová padesátikoruna končí* [online]. 1999, poslední revize 2011 [cit. 20. května 2011]. Dostupné na WWW: <http://finance.idnes.cz/zkontrolujte-si-penezenky-papirova-padesatikoruna-konci-p3t/-viteze.asp?c=A110322_164151_viteze_bab>.
4. *Debetní karty a jejich debet* [online]. 2007, poslední revize 2008 [cit. 14. dubna 2011]. Dostupné na WWW: <<http://www.vyplata.cz/pujckyauvery/debetnikarty.php>>.
5. *Druhy platebních karet* [online]. 2010, poslední revize 2010 [cit. 10. dubna 2011]. Dostupné na WWW: <<http://www.platimkartou.cz/druhy-platebnich-karet/>>.
6. *Emise bankovek a mincí*. [online]. Praha : ČNB, 2003, poslední revize 2011 [cit. 18. května 2011]. Dostupné na WWW: <http://www.cnb.cz/cs/legislativa/emise_penez/emise_bank_minci.html>.
7. FRIŠAUFOVÁ, A. *10 let České mincovny* [online]. Praha : ČNB, 2003, poslední revize 2011 [cit. 30. dubna 2011]. Dostupné na WWW:

- <http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/tiskove_zpravy_cnb/2003/375.html>.
8. HLAVÁČEK, J. *Bankomaty nejsou v bezpečí* [online]. 2007, poslední revize 2008 [cit. 14. dubna 2011]. Dostupné na WWW: <<http://www.krimi-servis.cz/?p=160>>.
 9. CHVÁTAL, D. *Rizika platebních karet* [online]. 1998, poslední revize 2008 [cit. 8. dubna 2011]. Dostupné na WWW: <<http://www.mesec.cz/clanky/rizika-platebnich-karet/>>.
 10. JUŘÍK, P. *Platební karty: magnetický proužek* [online]. 1999, poslední revize 2011 [cit. 14. dubna 2011]. Dostupné na WWW: <http://finance.idnes.cz/platebni-karty-magneticky-prouzek-dt3-/bank.asp?c=A051130_173803_fi_osobni_zal>.
 11. KRATOCHVÍL, L. *Nezájem o bankovky nahrazují stravenky*. 1999, poslední revize 2011 [cit. 24. července 2011]. Dostupné na WWW: <http://ekonomika.idnes.cz/nezajem-o-bankovky-nahrazuji-stravenky-fcy-/ekonomika.aspx?c=A021017_142644_ekonomika_klu>.
 12. KUDLÍK, V. *Vývoj papírových platidel od roku 1918* [online]. Praha : ČNB, 2003, poslední revize 2011 [cit. 2. dubna 2011]. Dostupné na WWW: <http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/clanky_rozhovory/media_2003/cl_03_030123e.html>.
 13. KŮTA, P. *Nový zákon o bankovkách a mincích ovlivní jejich zobrazování v reklamách* [online]. 2011, poslední revize 2011 [cit. 10. června 2011]. Dostupné na WWW: <<http://www.mediar.cz/novy-zakon-o-bankovkach-a-mincich-ovlivni-jejich-zobrazovani-v-reklamach/>>.
 14. *Měnová reforma a následné občanské nepokoje* [online]. 2000, poslední revize 2011 [cit. 2. dubna 2011]. Dostupné na WWW: <<http://www.pametnaroda.cz/index.php/anniversary/detail/id/46/>>.
 15. *Mincovní ražba - historie* [online]. 2005, poslední revize 2011 [cit. 30. dubna 2011]. Dostupné na WWW: <<http://www.razba.cz/historie.html>>.
 16. *Miroslav Singer - guvernér ČNB* [online]. Praha : ČNB, 2003, poslední revize 2011 [cit. 18. května 2011]. Dostupné na WWW: <http://www.cnb.cz/cs/o_cnb/bankovni_rada/clenove_bankovni_rady/cnb_singer.html>.
 17. *O ČNB* [online]. Praha : ČNB, 2003, poslední revize 2011 [cit. 17. května 2011]. Dostupné na WWW: <http://www.cnb.cz/cs/o_cnb>.

18. *Ochranné prvky* [online]. Praha : ČNB, 2003, poslední revize 2011 [cit. 7. května 2011]. Dostupné na WWW: <http://www.cnb.cz/cs/platidla/ochranne_prvky/ochranne_prvky_100.html>.
19. *Ochranné prvky na bankovkách* [online]. 2009, poslední revize 2011 [cit. 3. května 2011]. Dostupné na WWW: <<http://www.papirovaplatidla.cz/informace/ochranne-prvky>>.
20. PETRUŠ, M. *Padělky české měny zůstávají málo nebezpečné* [online]. Praha : ČNB, 2003, poslední revize 2011 [cit. 3. června 2011]. Dostupné na WWW: <http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/tiskove_zpravy_cnb/2010/20100301_padelky_2009.html>.
21. *Platební karty* [online]. 2008, poslední revize 2011 [cit. 14. dubna 2011]. Dostupné na WWW: <<http://platebnikarta.info/>>.
22. *Počet padělaných bankovek a mincí loni mírně klesl* [online]. 2006, poslední revize 2011 [cit. 3. června 2011]. Dostupné na WWW: <http://www.tyden.cz/rubriky/byznys/cesko/pocet-padelanych-bankovek-a-minci-loni-mirne-klesl_195038.html>.
23. *Počty zadržovaných padělků v letech 1993 - 2010* [online]. Praha : ČNB, 2003, poslední revize 2011 [cit. 3. června 2011]. Dostupné na WWW: <http://www.cnb.cz/cs/platidla/padelky/pad_celkem.html>.
24. *Potvrzení o zadržení bankovek nebo mincí* [online]. Praha : ČNB, 2003, poslední revize 2011 [cit. 17. července 2011]. Dostupné na WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/legislativa/emise_peněz/download/potvr_zadr_bankovek.pdf>.
25. *Profil společnosti* [online]. 2010, poslední revize 2010 [cit. 30. dubna 2011]. Dostupné na WWW: <<http://www.mint.cz/cs/o-nas/profil-spolecnosti>>.
26. *Skimming* [online]. 2001, poslední revize 2010 [cit. 7. července 2011]. Dostupné na WWW: <<http://www.policie.cz/clanek/skimming.aspx>>.
27. *Struktura peněz v oběhu podle stavu ke dni 31.12.2010.* [online]. Praha : ČNB, 2003, poslední revize 2011 [cit. 18. května 2011]. Dostupné na WWW: <http://www.cnb.cz/cs/platidla/obeh/struktura_/index.html>.
28. *Zvolte nejkrásnější bankovku* [online]. 2000, poslední revize 2011 [cit. 17. července 2011]. Dostupné na WWW: <<http://www.penize.cz/nejkrasnejsi-bankovky>>.
29. *Žádost* [online]. Praha : ČNB, 2003, poslední revize 2011 [cit. 17. Července 2011]. Dostupné na WWW:

<[http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/legislativa/emise_pen
ez/download/prihlaska_skoleni.pdf](http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/legislativa/emise_pen
ez/download/prihlaska_skoleni.pdf)>.

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1: Padělané a pozměněné bankovky a mince zadržené v oběhu a Policií ČR na území ČR v roce 2009	45
--	-----------

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1: Dosud obíhající vyřazená 20 Kč bankovka, 0,50 hal mince.....	40
Graf č. 2: Poměr bankovek a mincí v oběhu ke dni 31. 12. 2010.....	40
Graf č. 3: Struktura bankovek v oběhu v procentech	41
Graf č. 4: Struktura mincí v oběhu v procentech	42
Graf č. 5: Vývoj výše oběživa od 1. 1. 2000 do 31. 12. 2010.....	43
Graf č. 6: Celkový počet padělaných a pozměněných platidel zadržných na území ČR v letech 1993 - první čtvrtletí 2011.....	46
Graf č. 7: Statistický přehled počtu skimmování na území ČR za období 1. 1. 2005 do 31. 12. 2010	47

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha I: Významné historické bankovky	61
Příloha II: Ochranné prvky bankovek	63
Příloha III: Žádost o zařazení pracovníků do kurzu o rozpoznávání platidel podezřelých z padělání nebo pozměňování	64
Příloha IV: Potvrzení o zadržení bankovek nebo mincí.....	65
Příloha V: Padělání platidel dle trestního zákoníku.....	67
Příloha VI: Padělání platidel podle zákona 136/2011 Sb. o oběhu bankovek a mincí a o změně zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů	70

Příloha I: Významné historické bankovky⁹⁶

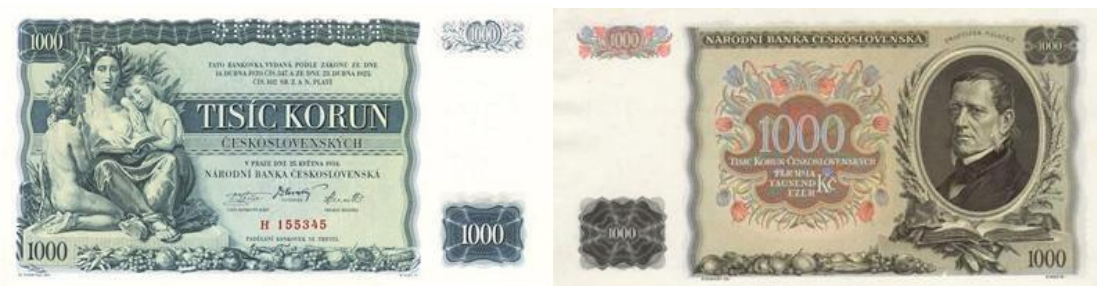
Padesátikorunová bankovka 1929

Stokorunová bankovka 1931

Tisícikorunová bankovka 1934

Stokorunová bankovka 1961

⁹⁶ Zvolte nejkrásnější bankovku [online]. 2000, poslední revize 2011 [cit. 17. července 2011]. Dostupné na WWW: <<http://www.penize.cz/nejkrasnejsi-bankovky>>.

Dvacetikorunová bankovka 1988

Dvousetkorunová bankovka 1996

Příloha II: Ochranné prvky bankovek⁹⁷

1. Vodoznak
2. Okénkový proužek s mikrotextem
3. Barevná vlákna
4. Soutisková značka
5. Skrytý obrazec
6. Proměnlivá barva
7. Iridiscentní pruh
8. Mikrotext

⁹⁷ Ochranné prvky [online]. Praha : ČNB, 2003, poslední revize 2011 [cit. 17. července 2011]. Dostupné na WWW: <http://www.cnb.cz/cs/platidla/ochranné_prvky/ochranné_prvky_100.html>.

Příloha III: Žádost o zařazení pracovníků do kurzu o rozpoznávání platidel podezřelých z padělání nebo pozměňování⁹⁸

Česká národní banka
Pobočka/dispečerské pracoviště *)

Žádost o zařazení pracovníků do kurzu o rozpoznávání platidel podezřelých z padělání nebo pozměňování pořádaných Českou národní bankou podle zákona č. 219/1995 Sb.

Název organizace (podle obchodního rejstříku)				
IČ				
DIČ				
Číslo registrace				
Ulice				
Čp.				
Obec				
PSC				
Korespondenční adresa (pokud je jiná než adresa sídla organizace)				
Kontakt:	Odpovědný pracovník		telefon	
	E-mailová adresa		fax	

Žádáme o proškolení níže uvedených pracovníků:

Poř. č.	Jméno	Příjmení	Titul	Datum narození	Poznámka **)
1.					
2.					
3.					
4.					
5.					
6.					
7.					
8.					
9.					
10.					

V dne

.....
razítko a podpis

*)nehodící se škrtně, v souladu s bodem Úředního sdělení uveďte územně příslušnou pobočku nebo přímo dispečerské pracoviště

**) uveďte pokud požadujete proškolení pracovníky ve více termínech

⁹⁸ *Žádost* [online]. Praha : ČNB, 2003, poslední revize 2011 [cit. 17. července 2011]. Dostupné na WWW:
<http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/legislativa/emise_penez/download/prihlaska_s_koleni.pdf>.

Příloha IV: Potvrzení o zadržení bankovek nebo mincí⁹⁹

VZOR Potvrzení o zadržení bankovek nebo mincí

Datum zadržení:

Důvod zadržení (zakroužkujte některou z níže uvedených možností):

a) podezřelé bankovky nebo mince

b) nestandardně poškozené bankovky nebo mince

Počet kusů / hodnota	Měna	Vzor (série)	Sériové číslo nebo ročník ražby	Celková částka (slovy)

Okolnosti, za kterých byly bankovky nebo mince zadrženy (zakroužkujte některou z níže uvedených možností):

a) při zpracování bankovek a mincí Českou národní bankou

b) při příjmu na přepážce úvěrové instituce provádějící pokladní operace

c) v zázemí úvěrové instituce provádějící pokladní operace nebo zpracovatelem tuzemských

bankovek a mincí při dalším zpracování

d) jinými právníky nebo fyzickými osobami jako podezřelé z padělání před odvodem k dalšímu zpracování

e) Policií České republiky před rozšířením do peněžního oběhu

f) jiné:

Místo zadržení bankovek nebo mincí:

Název a sídlo nebo bydliště držitele.....
.....
.....

Jméno/jména a příjmení předložitel:.....
(u cizinců státní příslušnost, u právnických osob - název a identifikační číslo)

Datum narození:.....

Druh a číslo dokladu:

Adresa pobytu na území ČR:

(u právnických osob sídlo)

Adresa stálého bydliště (sídla) cizince v zahraničí:

⁹⁹ *Potvrzení o zadržení bankovek nebo mincí* [online]. Praha : ČNB, 2003, poslední revize 2011 [cit. 17. července 2011]. Dostupné na WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/legislativa/emise_penez/download/potvr_zadr_bankovek.pdf>.

Prokáže-li se pravost bankovek nebo mincí nebo rozhodne-li Česká národní banka o poskytnutí náhrady za nestandardně poškozené bankovky nebo mince, upřednostňují, aby Česká národní banka částku v nominální hodnotě bankovek a mincí (zakroužkujte některou z níže uvedených možností):

- a) poukázala na bankovní účet....., kód banky
u zahraničního účtu IBAN a případně SWIFT
- b) zaslala poštou na shora uvedenou adresu nebo
- c) umožnila osobně vyzvednout,

Tuto část vyplňte pouze v případě, že došlo k zadržení bankovek nebo mincí v neanonymním zařízení (§ 11 odst. 2 zákona č.136/2011 Sb., o oběhu bankovek a mincí).

Typ, model a výrobní nebo jiné číslo neanonymního zařízení:

.....

Místo, kde je neanonymní zařízení provozováno:.....

.....

Podpis
předložitele

.....

Razítko a podpis zadržitele

Poučení k zadržení nestandardně poškozených bankovek a mincí:

Předložitel, kterému byly zadrženy nestandardně poškozené bankovky a mince, se může obrátit se žádostí o jejich náhradu na Českou národní banku. Ta je oprávněna náhradu poskytnout na základě § 10 odst. 3 zákona č. 136/2011 Sb., o oběhu bankovek a mincí a o změně zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů, ve výjimečných a odůvodněných případech, souvisejících zejména se živelní pohromou či jinou

událostí vážně postihující nebo ohrožující život či majetek nebo s následkem trestného činu.

Žádost o poskytnutí náhrady za nestandardně poškozené bankovky a mince je k dispozici na internetových stránkách České národní banky a v pobočkách České národní banky a je třeba jí předat České národní bance do 60 dnů ode dne, kdy byly nestandardně poškozené bankovky a mince zadrženy.

Příloha V: Padělání platidel dle trestního zákoníku¹⁰⁰

Padělání sice nebývá příliš častá činnost, ale je vysoce společensky škodlivá. Pravděpodobné je napojení našich pachatelů na zahraniční padělatelské skupiny, vybavené dokonalou reprodukční technikou. V cizině prodělává rozkvět padělání šeků a platebních karet, ale i mincí pro sběratelské účely.¹⁰¹

Trestné činy proti měně a platebním prostředkům jsou uvedeny v Trestním zákoníku účinném od 1. 1. 2010.

Padělání a pozměnění peněz

V § 233 odst. 1 Trestního zákoníku. Kdo sobě nebo jinému opatří nebo přechovává padělané nebo pozměněné peníze nebo prvky peněz sloužící k ochraně proti jejich padělání, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.

V § 233 odst. 2 Trestního zákoníku. Kdo padělá nebo pozmění peníze v úmyslu udat je jako pravé nebo platné anebo jako peníze vyšší hodnoty, nebo kdo padělané nebo pozměněné peníze udá jako pravé nebo platné anebo jako peníze vyšší hodnoty, bude potrestán odnětím svobody na tři léta až osm let.

Neoprávněné opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku

V § 234 odst. 1 Trestního zákoníku. Kdo sobě nebo jinému bez souhlasu oprávněného držitele opatří, zpřístupní, přijme nebo přechovává platební prostředek jiného, zejména nepřenosnou platební kartu identifikovatelnou podle jména nebo čísla, elektronické peníze, příkaz k zúčtování, cestovní šek nebo záruční šekovou kartu, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

V § 234 odst. 2 Trestního zákoníku. Kdo sobě nebo jinému opatří, zpřístupní, přijme nebo přechovává padělaný nebo pozměněný platební prostředek, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.

V § 234 odst. 3 Trestního zákoníku. Kdo padělá nebo pozmění platební prostředek v úmyslu použít jej jako pravý nebo platný, nebo kdo padělaný nebo pozměněný platební prostředek použije jako pravý nebo platný, bude potrestán odnětím svobody na tři léta až osm let.

¹⁰⁰ Česko. Zákon č. 40/2009 Sb. Zákon trestní zákoník. In *Sbírka zákonů*, Česká republika. 2009, částka 11, s. 354–464.

¹⁰¹ KUČHTA, J., et al. *Kriminologie II. část*. Brno : Masarykova univerzita, 1993, s. 84.

Udávání padělaných a pozměněných peněz

V § 235 Trestního zákoníku. Kdo padělané nebo pozměněné peníze, jimiž mu bylo placeno jako pravými, udá jako pravé, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

Výroba a držení padělatelského náčiní

V § 236 odst. 1 Trestního zákoníku. Kdo vyrobí, nabízí, prodá, zprostředkuje nebo jinak zpřístupní, sobě nebo jinému opatří nebo přechovává nástroj, zařízení nebo jeho součást, postup, pomůcku nebo jakýkoli jiný prostředek, včetně počítačového programu, vytvořený nebo přizpůsobený k padělání nebo pozměnění peněz nebo prvků sloužících k ochraně peněz proti padělání anebo vytvořený nebo přizpůsobený k padělání nebo pozměnění platebních prostředků, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

V § 236 odst. 2 Trestního zákoníku. Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, spáchá -li čin uvedený v odstavci 1 při výkonu svého povolání.

Neoprávněná výroba peněz

V § 237 odst. 1 Trestního zákoníku. Kdo neoprávněně, s použitím zařízení nebo materiálů k výrobě peněz určených a držených v souladu se zákonem, vyrobí peníze nebo prvky sloužící k ochraně peněz proti padělání, nebo kdo neoprávněně vyrobené peníze nebo prvky sloužící k ochraně peněz proti padělání sobě nebo jinému opatří, uvede do oběhu nebo přechovává, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.

Společné ustanovení

V § 238 Trestního zákoníku. Ochrana podle § 233 až 237 se poskytuje též penězům a platebním prostředkům jiným než tuzemským a zahraničním cenným papírům.

Ohrožování oběhu tuzemských peněz

V § 239 odst. 1 Trestního zákoníku. Kdo neoprávněně vyrobí nebo vydá náhražky tuzemských peněz, nebo kdo takové náhražky neoprávněně dává do oběhu, bude potrestán odnětím svobody až na šest měsíců, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

V § 239 odst. 2 Trestního zákoníku. Stejně bude potrestán, kdo bez zákonného důvodu odmítá tuzemské peníze, nebo poškozují tuzemské peníze.¹⁰²

¹⁰² Česko. Zákon č. 40/2009 Sb. *Zákon trestní zákoník*. In Sbíрка zákonů, Česká republika. 2009, částka 11, s. 354–464.

Příloha VI: Padělání platidel podle zákona 136/2011 Sb. o oběhu bankovek a mincí a o změně zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů¹⁰³

Dne 1. července 2011 začal platit zákon č. 136/2011 Sb., o oběhu bankovek a mincí, který mj. ruší vyhlášku č. 553/2006 Sb., o podmínkách, za kterých lze reprodukovat bankovky, mince, šeky, cenné papíry a platební karty a vyrábět předměty, které je úpravou napodobují. Z uvedené vyhlášky se vycházelo kromě jiného i při zobrazování bankovek a mincí v reklamách. Podle informací z České národní banky bude vyhláška, která nově upraví podmínky pro zobrazování bankovek a mincí, vydána do 2 měsíců od účinnosti výše uvedeného zákona, tedy do 1. září 2011. Do platnosti této nové vyhlášky nebude Česká národní banka považovat za porušení právních předpisů takové zobrazení bankovek a mincí, které bude odpovídat vyhlášce č. 553/2006 Sb., tedy staré právní úpravě.

Vyrábět hmotné reprodukce platných bankovek a bankovek, které mohou být za platné vyměněny, a vyrábět předměty, které bankovky úpravou napodobují lze, jde -li o:

- jednostranné reprodukce bankovek a napodobeniny bankovek, jejichž délka při zachování poměru stran činí nejvýše 75% délky a šířky bankovky nebo nejméně 125 % délky a šířky bankovky,
- oboustranné reprodukce bankovek a napodobeniny bankovek, jejichž délka při zachování poměru stran činí nejvýše 50 % délky a šířky bankovky nebo nejméně 200 % délky a šířky bankovky,
- jednostranné reprodukce bankovek a napodobeniny částí bankovek nepřesahující 33 % plochy bankovky tak, aby z jednotlivých částí nebylo možné složit bankovku celou,
- jednostranné reprodukce bankovek a napodobeniny bankovek, na kterých delší a kratší strana svírají úhel o 20 stupňů větší nebo menší než 90 stupňů,
- reprodukce bankovek a napodobeniny bankovek z materiálu nezaměnitelného s materiálem, z něhož je bankovka vyrobena,
- reprodukce jednotlivých grafických prvků bankovek, pokud není tento grafický prvek zobrazen na pozadí připomínajícím bankovku.¹⁰⁴

¹⁰³ Česko. Zákon č. 136/2011 Sb. o oběhu bankovek a mincí a o změně zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů*. 2011, částka 52, s. 1315-1328.

¹⁰⁴ KŮTA, P. *Nový zákon o bankovkách a mincích ovlivní jejich zobrazování v reklamách* [online]. 2011, poslední revize 2011 [cit. 10. června 2011]. Dostupné na WWW: <<http://www.mediar.cz/novy-zakon-o-bankovkach-a-mincich-ovlivni-jejich-zobrazovani-v-reklamach/>>.

Ochrana tuzemských a cizozemských bankovek a mincí před paděláním a pozměňováním

V Hlavě druhé § 12 upravuje zákon č. 136/2011 Sb. nakládání s podezřelými bankovkami a mincemi. V tomto zákoně je uvedeno, že každý může odmítnout přijetí bankovek nebo mincí, u kterých existuje důvodné podezření, že jsou padělané nebo pozměněné, ledaže je povinen je zadržet. Pozměněnou bankovkou nebo mincí je tuzemská nebo cizozemská bankovka nebo mince, která byla nedovoleně upravena takovým způsobem, že je způsobilá vyvolat klamnou představu o své platnosti nebo o své nominální hodnotě.

Právnícká osoba, provozovatel kasina a směnárník

- zadrží podezřelé bankovky nebo mince bez náhrady,
- vyzve toho, kdo podezřelé bankovky nebo mince předložil, aby prokázal svoji totožnost, zaznamená jeho osobní údaje a vystaví mu potvrzení o zadržení podezřelých bankovek nebo mincí; ten, kdo podezřelé bankovky nebo mince předložil, je povinen výzvě k prokázání totožnosti vyhovět,
- předá podezřelé bankovky nebo mince neprodleně České národní bance,
- předá stejnopis potvrzení o zadržení podezřelých bankovek nebo mincí České národní bance a
- předá stejnopis potvrzení o zadržení podezřelých bankovek nebo mincí neprodleně Policii České republiky.

Podle prvního, druhého a posledního bodu postupuje při nakládání s podezřelými bankovkami a mincemi také Česká národní banka. Policie České republiky při postupu podle zákona o Policii České republiky a Celní správa České republiky při postupu podle zákona o Celní správě České republiky podle bodu 3 a 4 postupují obdobně.

Jestliže byly podezřelé bankovky nebo mince předány jejich příjemci v uzavřeném obalu nebo byly vloženy do neanonymního zařízení, příjemce nebo provozovatel neanonymního zařízení tyto bankovky nebo mince zadrží, zjistí totožnost předávající osoby nebo majitele účtu, vydá mu potvrzení o zadržení podezřelých bankovek nebo mincí a postupuje dále podle odstavce bodu 3 až 5. Bod 1, 3 až 5 se použije přiměřeně také pro úvěrové instituce provádějící pokladní operace a zpracovatele tuzemských bankovek a mincí při zajištění podezřelých bankovek nebo mincí při zpracování vlastní hotovosti.

Česká národní banka vede nejdéle po dobu 15 let evidenci osob, které podezřelé bankovky nebo mince předložily, vložily do neanonymního zařízení nebo zadržely, a to odděleně od údajů o podezřelých bankovkách a mincích. Osobní údaje z evidence lze

dále zpracovávat pouze pro účely vyšetřování a odhalování trestné činnosti. Jestliže se ukáže, že zadržené bankovky nebo mince jsou pravé, Česká národní banka bez zbytečného odkladu vymaže z evidence osobu, která podezřelé bankovky nebo mince předložila, vložila do neanonymního zařízení nebo zadržela. Prováděcí právní předpis stanoví postup při zadržování podezřelých bankovek a mincí, při jejich předávání České národní bance a náležitosti potvrzení o zadržení podezřelých bankovek nebo mincí.¹⁰⁵

Ověřování pravosti bankovek a mincí Českou národní bankou

Zákon stanoví, že za padělané nebo pozměněné bankovky a mince se náhrada neposkytuje. Jestliže se ukáže, že zadržené podezřelé bankovky nebo mince jsou pravé, vrátí je Česká národní banka bez zbytečného odkladu tomu, komu byly podle potvrzení zadrženy, nebo mu za ně poskytne náhradu tak, že mu částku odpovídající jejich nominální hodnotě vyplatí v hotovosti, převede mu ji nebo ji připíše na jím uvedený účet. Jestliže se však ukáže, že zadržené podezřelé bankovky nebo mince sice jsou pravé, ale nepodaří se je vrátit nebo za ně poskytnout náhradu, ponechá si je Česká národní banka a eviduje je na zvláštním účtu. Pokud se ten, komu byly podezřelé bankovky nebo mince podle potvrzení zadrženy, nepřihlásí o jejich vrácení nebo o náhradu za ně do 5 let ode dne jejich zadržení, případnou tyto bankovky nebo mince, popřípadě částka odpovídající jejich nominální hodnotě České národní bance. Reprodukce bankovek a mincí hmotné nebo nehmotné reprodukce tuzemských nebo cizozemských bankovek nebo mincí a předměty, které je úpravou napodobují, mohou být zhotoveny nebo prodány pouze při splnění technických kritérií stanovených prováděcím právním předpisem nebo přímo použitelným předpisem Evropské unie o medailích a žetonech podobných euromincím. Totéž platí pro případ jejich dovezení, přechovávání nebo rozšiřování za účelem prodeje nebo pro jiné obchodní účely.¹⁰⁶

¹⁰⁵ Česko. Zákon č. 136/2011 Sb. o oběhu bankovek a mincí a o změně zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů*. 2011, částka 52, s. 1315-1328.

¹⁰⁶ Česko. Zákon č. 136/2011 Sb. o oběhu bankovek a mincí a o změně zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů*. 2011, částka 52, s. 1315-1328.